

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Ekonomické souvislosti populačního vývoje Olomouckého kraje
Population Development of Olomouc Region in Economic Contexts

Student: Zdeňka Tisoňová
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Michaela Tichá, Ph.D.

Ostrava 2015

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání bakalářské práce

Student:

Zdeňka Tisoňová

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R027 Národní hospodářství

Téma:

Ekonomické souvislosti populačního vývoje Olomouckého kraje
Population Development of Olomouc Region in Economic Contexts

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Populační vývoj v ekonomických souvislostech
3. Populační a ekonomický vývoj Olomouckého kraje v rámci České republiky
4. Analýza populačního vývoje a ekonomických faktorů v okresech Olomouckého kraje
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

CALDWELL, John C. *Demographic Transition Theory*. Dordrecht: Springer, 2006. ISBN 1-420-4373-2.
KLUFOVÁ, Renata a Zuzana POLÁKOVÁ. *Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace*. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-546-5.
ŠIMEK, Milan. *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2007. ISBN 978-802-4814-162.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

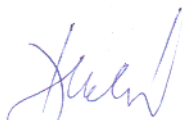
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Michaela Tichá, Ph.D.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 07.05.2015

doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.“

V Ostravě dne 4.5.2015.....

.....Tisoňová Zdeňka.....

Tisoňová Zdeňka

Poděkování

„Děkuji vedoucí práce Ing. Michaele Tiché, Ph.D. za metodické vedení práce, cenné rady a čas, který mi věnovala při zpracování této bakalářské práce.“

Obsah

Obsah	3
1 Úvod.....	4
2 Populační vývoj v ekonomických souvislostech	6
2.1 Základní pojmy.....	6
2.2 Malthusova populační teorie	8
2.3 Struktura populace a demografické stárnutí	10
2.4 Ekonomické faktory ovlivňující růst populace.....	14
2.5 Vývoj populace v Evropě	16
3 Populační a ekonomický vývoj Olomouckého kraje v rámci České republiky	19
3.1 Populační vývoj	19
3.2 Ekonomický vývoj.....	27
4 Analýza populačního vývoje a ekonomických faktorů v okresech Olomouckého kraje	34
4.1 Charakteristika okresů Olomouckého kraje	34
4.2 Populační a ekonomický vývoj v okresech Olomouckého kraje.....	35
4.3 Shrnutí a zhodnocení výsledků.....	50
5 Závěr	54
Seznam použité literatury	56
Seznam zkratk.....	59
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Seznam příloh	

1 Úvod

Za poslední tři staletí se odehrály v populačním vývoji obyvatelstva velké změny. Za tyto změny může tzv. demografický přechod, který začal ovlivňovat obyvatelstvo k zásadním změnám v jejich chování. Ve druhé vlně tohoto přechodu se měnilo postavení žen ve společnosti, jež začaly být více emancipované a více se vzdělávat. Tím odkládaly uzavírání manželství a tedy i početí dětí do pozdějšího věku.

Postupně také přicházely změny v ekonomických hodnotách, které přinesla industrializace a s sebou i postupné zvyšování příjmů a životní úrovně obyvatelstva. Lepšila se také lékařská péče a hygiena, což přispělo k počátku prodlužování lidského věku. S tím souvisí také to, že o starší a nemocné lidi se začal starat stát a tím nebyli odkázáni na péči od svých dětí. Což je další důvod toho, proč lidé začali mít menší počet dětí a z vysokých hodnot porodnosti a úmrtnosti se postupně přecházelo k nízkým.

Cílem této práce je zjistit souvislost mezi populačním vývojem a vybranými ekonomickými ukazateli. Těmito vybranými ekonomickými ukazateli je vzdělanost, nezaměstnanost a také podíl pracovní síly na celkovém počtu obyvatelstva, počet uchazečů o zaměstnání připadající na jedno volné místo, vývoj mezd a sociálního zabezpečení, ale i dopravní obslužnost v jednotlivých okresech Olomouckého kraje.

V této práci bude využita metoda komparace, kdy budou porovnávány u jednotlivých ukazatelů nejprve okresy mezi sebou a na konci bude shrnutí a zhodnocení, zda došlo k naplnění vytyčeného cíle.

Práce je strukturovaná kromě úvodu a závěru celkem do tří kapitol. První část první kapitoly je zaměřena na vysvětlení základních pojmů týkající se celé práce, jako je porodnost, úmrtnost, migrace a celkový přírůstek. Dále zde bude část zaměřena na Malthusovu populační teorii, strukturu populace a její typy a faktory ovlivňující růst populace. Poslední část kapitoly je o vývoji populace v Evropě, a to od demografického přechodu, tedy od konce 18. století.

Druhá kapitola je celá zaměřena na porovnání Olomouckého kraje jako celku s Českou republikou. Je zde porovnáván růst populace, změny ve složkách demografické reprodukce, ukazatele věkového složení, kterými se projevuje populační stárnutí, jako je průměrný věk, index stárí nebo naděje na dožití. Další část je zaměřena na vysvětlení pojmu lidský kapitál a vzdělanostní strukturu populace. Poslední část se zabývá ekonomickými faktory, jako je hrubý domácí produkt, mzdy, nezaměstnanost a ukazatelé zaměstnanosti.

Poslední a také stěžejní kapitola celé práce se již zabývá jednotlivými okresy Olomouckého kraje. Těchto okresů je celkem pět. V první části jsou jednotlivé okresy charakterizovány z pohledu rozlohy nebo zalidnění. Další část je již zaměřena na porovnání jednotlivých okresů v rámci populačního a ekonomického vývoje. Všechny populační i ekonomické ukazatele jsou v čase mezi sebou komparovány. V poslední části kapitoly je shrnutí a zhodnocení údajů a také potvrzení nebo vyvrácení existence souvislosti mezi populací a ekonomickými faktory.

2 Populační vývoj v ekonomických souvislostech

Druhá kapitola je zaměřena na vymezení základních pojmů, jako je porodnost, úmrtnost, migrace nebo celkový přírůstek. Nedílnou součástí teorií populačního vývoje je Malthusova populační teorie. Další část kapitoly je zaměřena na strukturu populace, její demografické stárnutí a některé ekonomické aspekty ovlivňující růst populace. Konec kapitoly je o vývoji populace v Evropě.

2.1 Základní pojmy

Roubíček (1997) definuje **demografii** jako společenskou vědu, která souvisí s reprodukcí lidských populací neboli demografickou reprodukcí. Tato vědní disciplína se mimo demografii označuje také jako populacionistika, věda o obyvatelstvu, nebo jako populační věda. Termín „demografie“ je složen ze dvou řeckých slov: démos (obec - národ, dnes bráno jako lid) a grafein (psát) a ve všech světových jazycích se používá od konce 19. století.

Klufová a Poláková (2010) tvrdí, že nejstarší demografickou činností bylo sčítání obyvatelstva, které se provádělo v Babyloně již v roce 3800 př. n. l., nebo v Číně okolo roku 3000 př. n. l. Sčítalo se nejen, aby panovník věděl, jaké budou daňové výnosy, ale sčítání obyvatelstva mělo i vojenský význam spočívající v evidenci počtu mužů schopných nosit zbraň. Populaci definují jako soubor jedinců určitého živočišného druhu, mezi kterými probíhá reprodukce, a žijí na vymezeném území. **Obyvatelstvo** je pak soubor, který v sobě může zahrnovat různé populace, etnika nebo i národy. Kalibová, Pavlík a Vodáková (2009) považují za charakteristický znak světového obyvatelstva velmi nerovnoměrné rozmístění mezi regiony, světovými oblastmi i jednotlivými zeměmi. Obdobně je tomu i s úrovní demografické reprodukce, kde se jednotlivé země od sebe velmi odlišují.

Jádrem demografie je dle Kalibové, Pavlíka a Vodákové (2009) zaměření na průběh reprodukce lidské populace. Populační vývoj je výsledek jak migrací, tak i přirozené změny. Vlastními demografickými událostmi jsou narození, úmrtí, potrat a podle jejich evidence se studují jako hromadné jevy – porodnost, úmrtnost, sňatečnost, rozvodovost a potratovost. Demografické události jsou tedy brány jako sociální události spojené s určitým systémem hodnot, protože uvozují a ukončují životní cyklus, což je narození a úmrtí, a jiné rámuje kratší uzavřená životní období. Charakteristickým rysem demografie je struktura obyvatelstva, tedy struktura především podle pohlaví, věku, vzdělání, rodinného stavu nebo národnosti. Pohlavní a věková skladba populace se projevuje nejen v sociálních jevech, ale i v ekonomických,

jako je zaměstnanost, produktivita práce, pracovní síla, a proto také ovlivňuje školství, důchodové systémy, zdravotnictví a jiné oblasti hospodářské politiky.

Stav pozorovaného obyvatelstva je pro demografii základní výchozí informací. Dle Roubíček (1997) tento stav zahrnuje údaje o počtu, struktuře a rozmístění obyvatelstva. Údaje se neustále mění a tyto změny se nazývají pohyb obyvatelstva. Může jít o pohyb:

- přirozený – přirozená obnova populace výměnou generací narozených za zemřelé;
- mechanický – migrace obyvatelstva;
- sociální – změna struktury a sociálních nebo ekonomických znaků populace.

Porodnost, plodnost a úmrtnost jsou základní složky demografické reprodukce. Roubíček (1997) definuje **porodnost** jako proces, který souvisí s populačním růstem a podílí se na celkové změně počtu obyvatelstva. Kalibová, Pavlík a Vodáková (2009) pak vysvětlují plodnost jako počet narozených dětí. Narozené děti se rozdělují na živě narozené a mrtvě narozené. Plodivost ženy se vztahuje k jejímu reprodukčnímu období, které se vymezuje od 15 let věku do 49 let věku. Obecná míra plodnosti pak udává počet živě narozených dětí na 1 000 žen v reprodukčním věku v daném roce a úhrnná plodnost udává průměrný počet živě narozených dětí připadajících na 1 ženu v reprodukčním věku. Hodnota úhrnné plodnosti by měla být alespoň 2,1 pro zachování čisté reprodukce. Další ukazatel může být hrubá míra porodnosti, která udává počet živě narozených dětí na 1 000 obyvatel. Porodnost a plodnost závisí na celé řadě faktorů, kromě biologických jsou to socioekonomické faktory, jako je náboženství, postavení ženy ve společnosti, vzdělanost žen, uplatnění na trhu práce, životní úroveň rodiny nebo populační politika státu. Roubíček (1997) termín **úmrtnost** prezentuje jako negativní stránku přirozené reprodukce a označuje ji jako proces přirozeného ubývání obyvatelstva. Ukazatelem pro úmrtnost je hrubá míra úmrtnosti, která vyjadřuje počet zemřelých osob na 1 000 obyvatel. Tento ukazatel nezohledňuje věkovou strukturu populace. Úmrtnost úzce souvisí se střední délkou života obyvatelstva. Tento ukazatel je dán jako průměrný počet let, který má osoba v určitém věku naději prožít. Nejčastěji se používá ve formě naděje dožití při narození a ukazuje průměrnou délku života osoby právě narozené. Když se naděje dožití prodlužuje, míra úmrtnosti klesá. Známkou vyspělé země je nízká novorozenecká a kojenecká úmrtnost¹ a oba ukazatele se určují jako podíl zemřelých na 1 000 živě narozených dětí. Tato úmrtnost zobrazuje zdravotnictví, životní úroveň země a hlavně

¹ Novorozenecká úmrtnost je do 27 dnů po porodu, kojenecká úmrtnost do 1 roku dítěte (Tichá, 2013).

zdravotní stav populace. Faktory ovlivňující úmrtnost mohou být genetické, ekologické a socioekonomické.

S pohybem obyvatelstva souvisí mechanický pohyb neboli **migrace**. Klufová a Poláková (2010) ji definují jako pohyb v rámci územní jednotky (státu), nebo i pohyb přes hranice státu. Může jít o stěhování neboli prostorové přemísťování. Vnitřní migraci (v rámci jednoho státu) můžeme rozdělit na:

- vnitřní migraci (stěhování z obce do obce v rámci okresu);
- meziokresní migraci (stěhování mezi obcemi dvou okresů).

Saldo migrace je rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých osob na daném území během určitého období a saldo je kladné, pokud je příliv přistěhovalých osob vyšší než počet vystěhovalých. Důvodů pro vnitřní migraci je mnoho. Může jít o lepší pracovní podmínky, větší atraktivitu pracovních nabídek, míru nezaměstnanosti, vzdělávání, kvalita života nebo úroveň infrastruktury.

S populačním vývojem souvisí i pojem **celkový přírůstek** nebo úbytek obyvatelstva. Dle Klufová a Poláková (2010) se tento přírůstek nebo úbytek skládá z přirozeného přírůstku a migračního salda dané územní jednotky v určitém časovém období. Jelikož přirozený pohyb je dán porodností a úmrtností a migrační pohyb je výsledkem imigrace a emigrace, tak můžeme tuto hodnotu vyjádřit jako relativní údaj na 1 000 obyvatel středního stavu pomocí vzorce:

$$CP_t = \frac{N_t - M_t + I_t - E_t}{\bar{S}_t}, \quad (2.1)$$

kde N_t je počet narozených v časovém intervalu t , M_t počet zemřelých, I_t počet přistěhovalých, E_t počet vystěhovalých a \bar{S}_t střední stav žijících v kalendářním roce t .²

2.2 Malthusova populační teorie

V rámci populačních teorií je velmi známý přístup Thomase Malthuse. Informace ke zpracování podkapitoly o Malthusově populační teorii byly čerpány z publikace Holman a kol. (2005).

Thomas Robert Malthus byl anglický ekonom narozen v druhé polovině 18. století. Jeho nejznámějším dílem byl „Esej o principu populace“ z roku 1798. Tři roky po prvním vydání v Anglii proběhlo sčítání lidu a výsledky mnohé překvapily, protože počet

²Střední stav obyvatelstva je průměrná velikost populace, kterou můžeme zjistit dvěma způsoby. Buď se vypočítá prostý průměr z počátečního a koncového stavu obyvatelstva, nebo se vezme velikost populace uprostřed sledovaného období (Klufová, Poláková, 2010).

obyvatelstva vzrostl nad očekávání. Malthus prožíval anglickou průmyslovou revoluci, která přinášela jak technický pokrok a průmyslový rozvoj, tak i velký růst obyvatelstva. Ve městech byla průmyslová revoluce příčinou populačního růstu a původní rovnováha mezi počtem obyvatel a počtem pracovních příležitostí byla narušena. V tom Malthus nabídl svoji populační teorii.

Populační teorie vznikla jako kritika na názory anglického filosofa Williama Godwina. Podle Godwina za bídu obyvatel nižších tříd mohou společenské zákony a instituce, které jsou odpovědné za velké nerovnosti v přerozdělování. Podle Malthuse za to mohou ale přírodní zákony. Východiskem Malthusových úvah bylo, že člověk, ačkoli je chytrý, není schopen vymanit se z působení přírodních zákonů: potravního a rozmnožovacího pudu. Hlavní otázkou populační teorie je, zda jsou možnosti obživy lidí v souladu s jejich touhou mít děti, a pokud ne, tak jakým omezením podléhá růst populace.

Podle Malthuse má populace tendenci se zvětšovat geometrickou řadou (1, 2, 4, 8, 16, 32...), ale zdroje obživy pouze řadou aritmetickou (1, 2, 3, 4, 5, 6...). Na první pohled je jasný nesoulad mezi možnostmi obživy a touhou lidí mít děti. V době vzniku populační teorie rostl značně rychlým tempem počet obyvatel Evropy, ale zemědělská produkce tak rychlým tempem nerostla. Není ale zcela jasné, zda příčinou je růst porodnosti, nebo pokles úmrtnosti, vyvolaný lepší stravou a zdravotním stavem obyvatel. Podle Malthuse je tendence k populačnímu růstu nezvratná, a jakmile počet obyvatel přesáhne možnosti obživy, dostaví se nemoci a hladomory. Jelikož Malthus žil v době, kdy již průmyslová revoluce probíhala, je to možnou příčinou toho, že podcenil technologický pokrok ve své populační teorii.

Důležitou roli v Malthusově teorii hraje i morální sebekontrola, tzn., že lidé si uvědomují odpovědnost za své děti a odkládají své sňatky a narození dětí až na dobu, kdy budou schopni je uživit. Zde jde vidět, že Malthus chápal význam vzdělání. Vzdělanější lidé si lépe uvědomují budoucí následky svých činů.

Malthus se pomocí statistických údajů o růstu obyvatelstva USA snažil dokázat svá tvrzení, že obyvatelstvo roste mnohem rychleji než zdroje obživy. Bohužel jeho tvrzení nebyla spolehlivá, protože velký nárůst amerického obyvatelstva lze přičíst do velké míry přistěhovalectví.

Podle Malthuse se blahobyt lidí neodvozuje pouze od hospodářského růstu, ale také od populačního růstu a Malthusova populační teorie se pokoušela nastínit, že lidé se z chudoby

nedokáží vymanit, protože je svazuje populační zákon. Chudoba je důsledek působení přírodního zákona.

2.3 Struktura populace a demografické stárnutí

Z ekonomického hlediska je významným demografickým faktorem struktura populace podle věku a pohlaví. Dle reprodukce (schopnost plodit děti) můžeme populaci členit do tří skupin, jak uvádí Klufová a Poláková (2010):

- předreprodukční věk – dětská skupina zahrnující osoby od 0–14 let;
- reprodukční věk – zde se řadí osoby biologicky schopné plodit děti, které jsou ve věku 15–49 let;
- poreprodukční věk – osoby ve věku 50 a více let.

Dále uvádí jiné členění, a to podle vztahu k ekonomické aktivitě – schopnosti pracovat (produkce):

- předproduktivní věk – 0–14 let, jsou zde osoby připravující se na budoucí povolání;
- produktivní věk – 15–64 let, zde je většina obyvatelstva již ekonomicky aktivní;
- poproduktivní věk – nad 65 let, patří zde osoby již ekonomicky neaktivní.

Roubíček (1997) uvádí, že hranice poproduktivního věku, jehož dožitím většinou získává osoba podle platných zákonů nárok na starobní důchod, není ve všech zemích stejná, navíc bývá nižší hranice pro ženy než pro muže. Tyto hranice jsou stanoveny mezinárodně a dříve byla seniorská složka stanovena na 60+, nyní se posunula na 65+. Kolik ekonomicky neaktivních obyvatel připadne na obyvatele ekonomicky aktivní, můžeme zjistit z indexu ekonomické závislosti. Index ekonomické závislosti udává, kolik osob v ekonomicky neaktivním věku (obyvatelstvo starší 65 let a dětská složka ve věku 0–14 let) připadá na 100 osob v ekonomicky aktivním věku (15–64 let, nebo 19–64) v daném časovém okamžiku na daném území. Podle demografických prognóz se počet osob v neproduktivním věku a počet osob v produktivním věku do 40 let vyrovná na poměr 1:1 (Tichá, 2013).

Pojem stárnutí nemůžeme brát pouze na úrovni jednotlivce jako biologický proces, ale i na úrovni populačního vývoje. Kalibová, Pavlík a Vodáková (2009) tvrdí, že stárnutí v demografickém smyslu se týká celé populace. Je to také doprovodný jev a přímý důsledek procesu demografické revoluce, při níž dochází ke změnám demografických procesů,

ktelé vymezují věkovou strukturu – ke snižování úrovně úmrtnosti a k postupnému poklesu plodnosti. Dle Jeníček a Foltýn (2010) stárnutí populace souvisí s prodlužováním lidského věku a změnou demografické struktury celé společnosti. S prodlužující se délkou života bude docházet k dalšímu zvyšování podílu seniorské složky a úměrně tomu se bude zvyšovat index stárí. Index stárí je podíl osob ve věku 65+ na 100 dětí ve věku 0–14 let v daném časovém okamžiku na daném území. Tento index se zvyšuje a na 100 dětí připadá stále více obyvatel starších 65 let. V následujících deseti letech překročí index stárí hranici 150 důchodců na 100 dětí.

Kalibová, Pavlík a Vodáková (2009) uvádějí, že charakteristické jsou změny ve věkové struktuře obyvatelstva, kdy obyvatelstvo starších věkových skupin roste početně rychleji než zbytek populace. Výsledkem je potom růst podílu staršího obyvatelstva v celkové populaci. Může jít také o zvyšování věkového mediánu, tedy věku, který rozděluje obyvatelstvo na dvě stejně velké části. Vývoj plodnosti, úmrtnosti i mezinárodní migrace velice ovlivňují věkovou strukturu každé populace. Růst podílu staršího obyvatelstva může být buď výsledkem klesající plodnosti a porodnosti a tedy zpomalení růstu počtu obyvatel mladších věkových skupin, nebo to může být výsledek poklesu úmrtnosti starších obyvatel a tedy zrychlení početního růstu lidí v důchodovém věku. To znamená, že v populaci podíl dětské složky (0–14) klesá, ubývá i obyvatel v produktivním věku a přibývá seniorů, kteří jsou na lidech v produktivním věku závislí. Můžeme zde použít další významný ekonomický ukazatel, jako je průměrný věk pracovní síly. Tím, že se lidé dožívají vyššího věku (konkrétně ženy více než muži) se i zvyšuje průměrný věk celé populace. Tento vývoj se neprojevuje pouze ve vyspělých státech Evropy, ale začíná postupně zesilovat i v rozvojových zemích.

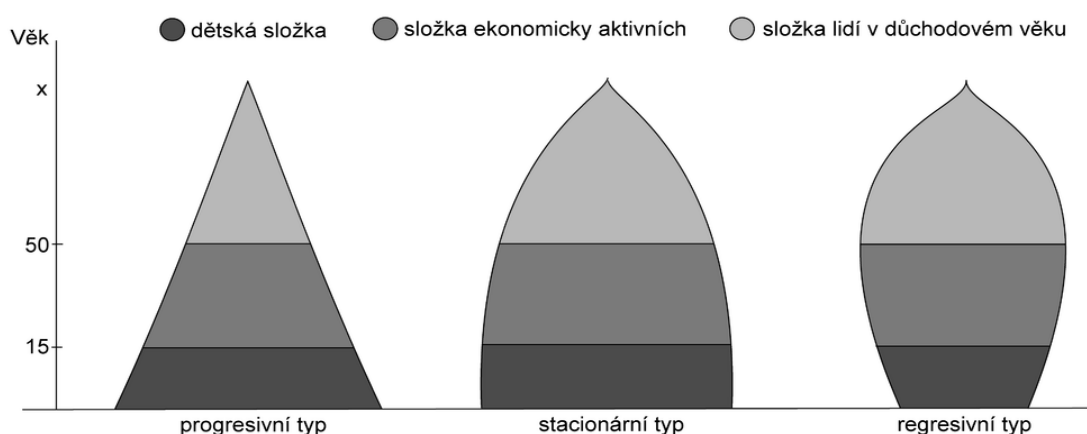
Věková struktura populace má tři typy podle poměru předreprodukční (dětské) a poreprodukční složky:

- progresivní;
- stacionární;
- regresivní.

U progresivního typu dětská složka výrazně převyšuje nad poreprodukční složkou. Tento typ je charakteristický zejména v rozvojových zemích. U stacionárního typu je dětská a poreprodukční složka téměř vyrovnaná a z dlouhodobého hlediska zůstává početní stav populace nezměněn. U regresivního typu porodnost neustále klesá a tím i podíl mladého obyvatelstva. Dětská složka nedosahuje zastoupení složky poreprodukční a početně

ji nenahrazuje. Z dlouhodobého hlediska tím dochází ke snižování počtu populace. V Evropě v současné době převyšuje typ regresivní (Klufová, Poláková, 2010). Demografické stárnutí je tedy proces přechodu z progresivního typu populace na regresivní typ. Tento proces vyvolává mnoho nepříznivých sociálních i ekonomických důsledků. Může jít o snižující se podíl potencionálních pracovních sil, zvyšující se podíl seniorských ročníků a tím i tlak na sociální zabezpečení nebo zdravotní péči. V jiném případě může jít o demografické mládnutí, které se vyznačuje přechodem z regresivního typu věkové struktury k progresivnímu typu (Roubíček, 1997). Věkové struktury každé populace vždy závisí na minulých trendech ve vývoji plodnosti a úmrtnosti i na mezinárodní migraci. Na následujícím obrázku jsou znázorněny typy věkových struktur.

Obr. 2.1: Typy věkových struktur

Zdroj: Klufová, Poláková (2010)

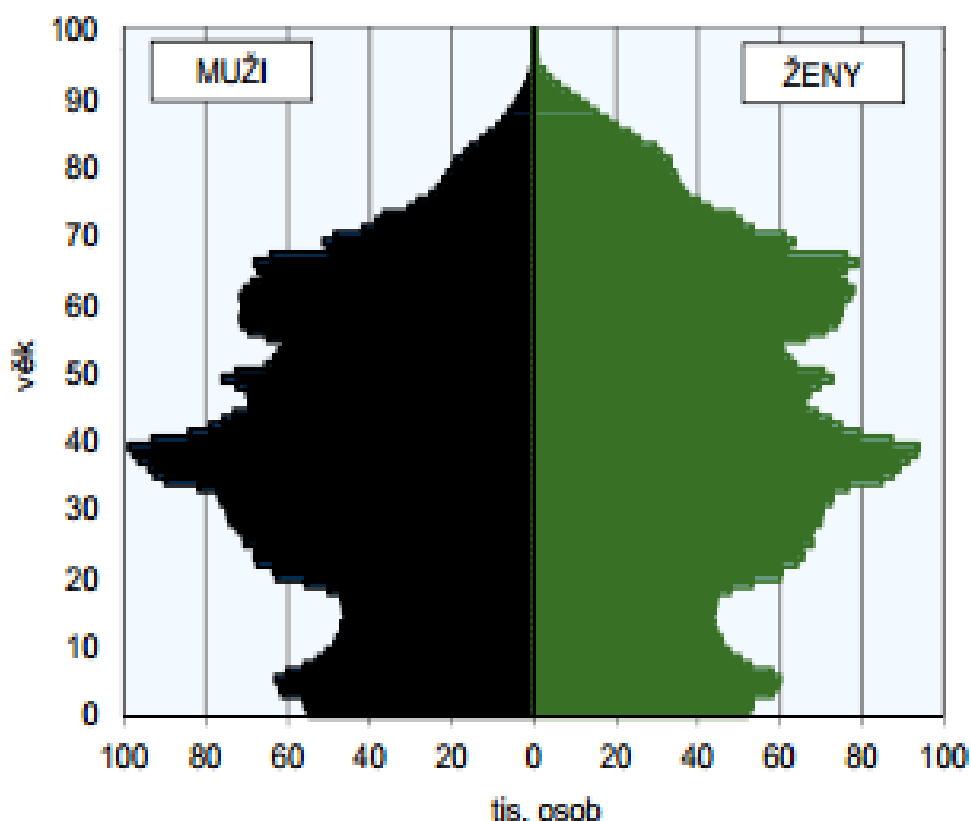
Dle Tichá (2013) je nyní Evropa demograficky nejstarším regionem světa a tuto pozici si udrží i v budoucnosti, kdy se demografické stárnutí ještě více zvýrazní. Jedinou početně rostoucí skupinou bude seniorská složka nad 65 let a počet obyvatel bude mírně klesat. Z ekonomicky nejvyspělejších států v Evropě je na tom nejlépe Island a Irsko, které mají jak nejvyšší porodnost a podíl dětské složky, tak i nejnižší podíl seniorů.

Důležitým a také velmi závažným aspektem demografického stárnutí je dle Kalibová, Pavlík a Vodáková (2009) progresivní stárnutí samotné skupiny staršího obyvatelstva. Početní růst osob starších 80 let ve většině zemí roste rychleji než ostatní věkové skupiny. Jiným aspektem je převaha žen ve vyšších věkových skupinách, což je důsledek nižší úmrtnosti žen než mužů ve všech věkových skupinách. Ženy tak mají větší pravděpodobnost prožít delší život než muži. Demografické stárnutí má i své důsledky, které se mohou dotýkat jak sociálního, tak i ekonomického vývoje. Nejvíce se tyto důsledky projevují v oblastech,

kteřé jsou závislé na měnící se věkové struktuře obyvatelstva. Jedná se hlavně o financování a fungování systému důchodového a sociálního zabezpečení, nebo zdravotní péči pro staré občany. Tyto systémy vznikaly za jiných demografických podmínek, a proto jsou například penzijní systémy založené na průběžném financování značně ohroženy. Příspěvatelů stále ubývá a příjemců stále přibývá. Se zvyšujícím se počtem starších osob se zvyšují i požadavky na rodinnou, zdravotní a sociální péči.

Věkovou strukturu populace lze zobrazit pomocí věkových pyramid neboli stromů života. Tyto pyramidy zobrazují obyvatelstvo podle dvou nejdůležitějších biologických znaků, a tím je pohlaví a věk. Věkovou pyramidu můžeme považovat za důležitý nástroj analýzy populačního stárnutí. Pomocí dvojitého histogramu zobrazuje počet žen a mužů v určitých věkových skupinách, kdy pravá strana grafu zobrazuje ženskou část a levá strana grafu mužskou část. Histogram zobrazuje věkové skupiny nad sebou, kdy nejnižší věk je dole a nejvyšší nahoře. Nejčastěji se používají pětileté věkové kategorie, mohou se ale používat i kategorie víceleté.

Obr. 2.2 : Věkové složení obyvatelstva České republiky k 31. 12. 2013

Zdroj: ČSÚ (2014d)

2.4 Ekonomické faktory ovlivňující růst populace

Ekonomické aspekty populace zkoumá ekonomická demografie, kde hlavním předmětem je na jedné straně zkoumání ekonomických podmínek a činitelů reprodukce obyvatelstva a na straně druhé zkoumání ekonomických důsledků reprodukce obyvatelstva. Závěry tohoto zkoumání napomáhají k formulaci vhodné populační i hospodářské politiky státu. Ekonomické aspekty reprodukce obyvatelstva je potom tedy zkoumání, jak může ekonomika ovlivnit populační vývoj a populační vývoj ekonomiku (Roubíček, 1997).

Faktorů ovlivňující růst populace je hned několik. Může jít o vzdělání a jeho úroveň, rodinný stav, nemocnost, životní úroveň, populační politiku, nebo úroveň zdravotnictví a ekonomickou situaci obyvatel. Vzdělání patří k významným faktorům. Jeníček a Foltýn (2010) uvádějí, že pokud se školní docházka prodlouží nad věkovou hranici 15 let, zvýší se také věk při vstupu do manželství. Všechny znalosti a dovednosti můžeme nazvat pojmem lidský kapitál a vzdělání je jedna z nejvýznamnějších investic do lidského kapitálu. Vzdělání také ženám otvírá více možností a poskytuje jim intelektuální schopnosti, takže žena není omezená pouze na mateřskou úlohu. Vyšší vzdělání zabezpečuje lepší uplatnění na trhu práce, pomáhá dosahovat lepších příjmů a tím i lepší životní úroveň. Jeníček a Foltýn (2010) tvrdí, že mezi vzděláním ženy a porodností existuje nepřímá úměra. Ženy s vyšším vzděláním mají méně dětí a jejich děti jsou zdravější, mají lepší výživu a více uplatňují zásady hygieny. Je to důsledek pozdějšího věku, ve kterém ženy vstupují do manželství, ale i ekonomickou situací – mají vyšší příjmy, takže nepotřebují hodně dětí na zajištění ve stáří.

Dalším faktorem je rodinný stav, který se vztahuje především k reprodukční rodině. Změny rodinného stavu jsou významnými demografickými událostmi. Se změnou se často mění i sociální postavení dané osoby a její rodiny a musí se přizpůsobit nové situaci. Vedle oficiálních manželství se dle Roubíček (1997) sledují i faktická manželství, označována jako nesezdaná soužití.

Nemocnost je demograficky propojená s úmrtností, nadějí dožití a dlouhověkostí a zároveň ukazuje kvalitu populace, sociální situaci a sociální vývoj. Ukazatelem intenzity onemocnění je míra incidence, kdy počet onemocnění je vztažen ke střednímu stavu obyvatelstva. Rozšíření nemoci ukazuje prevalence, což je poměr nemocných osob k celé populaci. Nemocnost je ovlivňována stejnými faktory jako úmrtnost. Do životní úrovně obyvatelstva patří nejen materiální stránka, ale také čistota životního prostředí, bezpečnost, lidská práva, nebo rovnost příležitostí. Pavlík (1964) například tvrdí, že v obdobích

hospodářské krize a nejistoty, kdy se snižuje životní úroveň pracujících a většině hrozí nezaměstnanost, tak se zrychluje pokles porodnosti, jakožto základní složka demografické reprodukce.

Roubíček (1997) spojuje ekonomii a demografii pod pojmem populační politika. Populační politiku bere jako souhrn prostředků dlouhodobého charakteru (výjimečně krátkodobého), kterými vláda má usměrňovat populační vývoj. Realizuje se v oblastech sociálních, ekonomických, zdravotních, právních i administrativních. Populační politiku lze rozlišit podle:

- cílů, které si klade (kvantitativní a strukturální; cíle by měly vycházet ze stanovení populačního minima);
- prostředků, které používá (stimulační – ekonomické i psychologické podněty ve formě různých výhod pro skupiny obyvatelstva, např. přídavky na děti, nebo zkrácené pracovní úvazky, represivní – postihy a znevýhodnění obyvatelstva, selektivní – forma migrační politiky, kdy určité osoby jsou předem vyloučeny);
- předmětu svého působení (natalitní politika zaměřena na subvenci nebo naopak omezování porodnosti a migrační politika mířenou na podporu ale i omezování zahraničního stěhování, případně vnitřního stěhování).

Všechna populační opatření představují řízený důsledek změn do života obyvatel. Populační politiku lze pojmout v nejširším, užším a nejužším pojetí. Do nejširšího smyslu řadíme všechna opatření a s nimi související činnosti, které ovlivňují populační vývoj, bez zřetele na prioritu cílů. V tomto pojetí je populační politika součástí politiky sociální. O užším pojetí se může hovořit jako o demografické politice, protože zahrnuje opatření přijatá i realizovaná, která přímo ovlivňují demografickou reprodukci. Je zde hlavně zaměření na porodnost a úmrtnost a na související jevy jako sňatečnost, rozvodovost, nebo nemocnost. Nejužší pojetí populační politiky se koncentruje pouze na regulaci porodnosti. Populační politika se také prolíná se sociální politikou, zejména rodinnou (Roubíček, 1997).

2.5 Vývoj populace v Evropě

Jednotlivé státy se od sebe v úrovni demografické reprodukce vždy lišily a v posledních třech stoletích se v populačním vývoji odehrávaly velké změny. Středem těchto změn byla Evropa a regiony s europoidním obyvatelstvem. Jedná se o demografický přechod³, který Klufová a Poláková (2010) definují jako zásadní změnu demografického chování populace. Tato teorie vysvětluje změnu spočívající ve výrazném poklesu úmrtnosti a porodnosti za určitou etapu, kterou prochází každá populace. Demografický přechod má dvě vlny, kdy první začala koncem 18. století v Anglii a ve Francii. Šířila se do dalších evropských zemí a trvala nejvýše 150 let (různě v jednotlivých státech). Druhý demografický přechod započal od poloviny 60. let minulého století a souvisí se změnou antikoncepce, postavení ženy a dítěte v rodině, změnou vzdělanosti a dalšími faktory.

Demografickou revoluci Klufová a Poláková (2010) vysvětlují jako změny přirozeného přírůstku v důsledku rozdílu v dynamice porodnosti a úmrtnosti. Je to tedy proces přechodu z vysokých hodnot porodnosti a úmrtnosti na hodnoty mnohem nižší.

Pavlík (1964) demografickou revoluci rozděluje na několik typů. První typ je francouzský, kde dochází téměř současně k významnému snižování míry porodnosti a míry úmrtnosti, charakteristikou je pomalý početní růst obyvatelstva. Druhým typem je anglický typ, který se v první fázi vyznačuje snižováním úmrtnosti, ale porodnost zůstává stabilní. Z toho vyplývá značný početní růst obyvatelstva. Ve fázi druhé klesá porodnost i úmrtnost. U obou typů je charakteristický shodně rychlý pokles míry porodnosti i úmrtnosti. Čím k demografické revoluci dochází vzhledem k ostatním populacím světa později, tím je její pokles rychlejší. Posledním typem je japonsko-mexický, který se týká zemí, kde pobíhá demografická revoluce později, v průběhu 20. století. První období je charakterizováno růstem míry porodnosti při současném snižování míry úmrtnosti. Dochází k rychlému početnímu růstu obyvatelstva a v druhém období dochází k velmi rychlému poklesu míry porodnosti.

Caldwell (2006) tvrdí, že k dramatickým změnám v hodnotách porodnosti a úmrtnosti z vysokých na nízké došlo za posledních 150 let. V 19. století klesala i dětská úmrtnost a lidé se postupně dožívali vyššího věku. Tyhle změny způsobila industrializace, která vedla i ke zvyšování příjmů ze zaměstnání a růstu životní úrovně. V roce 1820 se průměrné příjmy zdvojnásobily, až ztrojnásobily a na konci 20. století byly průměrné příjmy až šestnáctinásobné.

³ Pojem demografický přechod může být nazýván též demografická revoluce.

Kalibová, Pavlík a Vodáková (2009) poukazují na to, že v Evropě je to v první řadě rozvoj řemesel a manufaktur jako základ průmyslové revoluce v 19. a 20. století. Zemědělství přestávalo být dominantní oblastí hospodaření a díky technologickému vývoji se snižovala potřeba lidské práce pro zajištění obživy. Obyvatelstvo stále více nacházelo uplatnění v průmyslu, který byl koncentrován nejvíce ve městech, a proto docházelo ke změnám rozmístění obyvatelstva – probíhala urbanizace. Podle Pavlík (1964) je podmínkou pro tyto změny osvobození člověka z poddanství a uvolnění feudálních vztahů.

Zavedením povinné školní docházky se zvyšovala celková vzdělanost, došlo k sekularizaci společnosti a ženy byly více emancipované. Emancipace tak hraje důležitou roli při plánování počtu dětí, které je charakteristické pro nové demografické chování. Ke snížení úrovně úmrtnosti, zejména dětské, a k prodloužení průměrné délky života pomohlo i zvýšení životní úrovně, zlepšení hygieny i lékařské péče (Kalibová, Pavlík a Vodáková, 2009).

Také Caldwell (2006) s tím souhlasí, když tvrdí, že se za pokles úmrtnosti mimo socioekonomických faktorů zasloužilo také to, že se zlepšovala hygiena, lidé začali být více čistotní a měli větší zdravotní uvědomění. Lidé si byli stále více jisti tím, že mohou své zdraví ovlivnit a nemoc nekončí vždy smrtí. Na konci 19. století dosáhla medicína velkého pokroku, které také pomohly ovlivnit hodnoty úmrtnosti a porodnosti.

Ve druhé vlně demografického přechodu se měnilo nejen postavení dítěte v rodině, ale i samotné hodnoty v rodinném životě, zvyšovala se životní úroveň obyvatel a proměňoval se přístup žen k práci a ke kariéře.

Pavlík (1964) vidí vliv vzestupu životní úrovně v tom, že se zvýšila délka povinné školní docházky a omezila se dětská práce, což vedlo ke zvýšení nákladů na dítě. Pro rodinu už tedy nebylo racionální mít mnoho dětí. Caldwell (2006) vidí kontrolu populačního přírůstku ve stále populárnější antikoncepci. Přes rozdílné kulturní zásady se měnily počty uzavřených manželství a dnes se zvyšuje počet partnerských vztahů bez svateb, kdy partneři odkládají početí dětí na pozdější dobu. S druhým demografickým přechodem přišla i změna v rodičovství. Zvyšuje se počet neúplných rodin, nemanželských dětí a počet rozvodů.

Přechod také přinesl změny v ekonomických hodnotách obyvatel a růstu individualismu. Ženy stále více touží po vyšším vzdělání, kariérním životě a seberealizaci a tím odkládají mateřství na dobu po dosažení určitého pracovního úspěchu.

Demografický přechod v obou vlnách s sebou přinesl obrovské změny ve všech oblastech a také změnil chování i postoje populace u mužů i u žen⁴. Za tři sta let se vícegenerační rodiny proměnily v rodiny nukleární a neúplné, stát převzal péči o starší obyvatele – dříve byly staří lidé bezprostředně závislí na svých dětech (to je možný důvod toho, proč rodiny měly mnohem více dětí než dnes), nyní se o ně stará stát formou sociálních systémů. Ženy již nejsou pouze matkami a pečovatelkami o domácnost a také poklesla jejich ekonomická závislost na mužích, kteří byli hlavními živiteli rodiny. V současnosti se také klade důraz na roli jedince a individualismus.

⁴ Kalibová, Pavlík a Vodáková (2009, s. 165) uvádějí hodnoty před demografickou revolucí a po ní takto: „Před demografickou revolucí byla hrubá míra úmrtnosti často vyšší než 35 ‰, naděje dožití nižší než 35 let, kvocient kojenecké úmrtnosti 250-300 ‰, v dobách zvláště katastrofických i více, hrubá míra porodnosti 35-45 ‰ a úhrnná plodnost nad 5 dětí. Po demografické revoluci klesá hrubá míra úmrtnosti pod 15 ‰ (v populacích s mladou věkovou strukturou často i pod polovinu této úrovně), kvocient kojenecké úmrtnosti klesá pod 30 ‰, naděje na dožití se prodlužuje na 65-70 let, hrubá míra porodnosti klesá (trvale) pod 20 ‰ a úhrnná plodnost pod 2,5 dětí”.

3 Populační a ekonomický vývoj Olomouckého kraje v rámci České republiky

Olomoucký kraj vznikl v roce 2000 a nalézá se na severozápadní Moravě. Spolu se Zlínským krajem tvoří oblast Střední Moravy (NUTS 2). Olomoucký kraj má pět okresů (Olomouc, Jeseník, Šumperk, Prostějov a Přerov) a rozkládá se na celkové ploše 5 267 km² (ČSÚ, 2014e).

Rok 1989 je významný milník dějin tehdejšího Československa, kdy se začal transformovat totalitní politický systém na demokracii. V roce 1993 se vznikem samostatné České republiky se změnila úroveň demografických procesů a ještě výrazněji se transformovala populační struktura. Neobvykle narostla střední délka života při narození, naopak úroveň plodnosti se nečekaně propadala na velmi nízké hodnoty. Za změnu hodnot plodnosti může i narůstající počet žen, které se po střední škole hlásí dál na vysokou školu (vzestup podílu vysokoškolaček). Změna plodnosti bude mít největší dopad na budoucí populační vývoj. Narůstala frekvence užívání hormonální antikoncepce a výrazně klesal počet umělých ukončení těhotenství. Na prodlužování lidského věku v České republice se za poslední dvě desetiletí podílela intenzita úmrtnosti ve středním a starším věku, která se velmi snižovala. Změnily se také makroekonomické ukazatele, jako například nezaměstnanost. Obyvatelé dříve měli jistotu v zaměstnání, protože byla absence otevřené nezaměstnanosti, se vznikem samostatné České republiky se ale tahle jistota změnila na nejistotu (Bartoňová a kol.).

3.1 Populační vývoj

Podkapitola o populačním vývoji je zaměřena na srovnání Olomouckého kraje s Českou republikou. V první části jsou zaznamenány změny ve vývoji obyvatelstva přirozenou i mechanickou měnou, vývoj populace v jednotlivých věkových skupinách a také ukazatele věkového složení, kterými jsou průměrný věk, index stárí a naděje na dožití při narození. Druhá část podkapitoly je o vzdělání, o investování do lidského kapitálu a také jaké má populace starší 15 let vzdělání.

Obyvatelstvo je základním prvkem a nositelem všech sociálních a hospodářských aktivit v regionu. Počet obyvatel Olomouckého kraje se neustále mění, což může být důsledkem migrace nebo přirozeného přírůstku (úbytku). Změny v demografických strukturách jsou důležité pro ekonomický i sociální vývoj od té doby, co se v nich

stabilizovaly nízké hodnoty porodnosti a úmrtnosti a tím se snížily populační přírůstky. Na celkovém počtu obyvatel České republiky⁵ se Olomoucký kraj podílí vždy okolo 6 % (v roce 2000 to bylo 6,24 % a v roce 2013 6,05 %). V úhrnu let 2000 až 2004 neustále klesalo celkové obyvatelstvo Olomouckého kraje a ubylo ho téměř 6 000. Pokles počtu obyvatel korespondoval s demografickým vývojem v České republice. Od roku 2005 až do roku 2009 se počet obyvatel zvyšoval (celkem o necelé 3 000 obyvatel), ale od roku 2010 opět klesá. Počet žen v Olomouckém kraji je vždy mnohem vyšší než počet mužů (o 14 000, někdy i více). Z celkového počtu obyvatel bylo žen v roce 2000 51,4 %, v roce 2006 51,3 % a v roce 2013 jich bylo 51,2 %. Takle struktura odpovídá rozložení populace podle pohlaví v celé České republice. Číselné údaje jsou v následující tabulce 3.1.

Tab. 3.1: Vývoj celkového počtu obyvatelstva k 31. 12. v Olomouckém kraji (v tis. osob)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	641	638	636	636	635	639	639	641	642	642	641	638	637	636
Muži	311	310	309	309	308	311	311	313	313	313	313	312	311	311
Ženy	329	327	327	326	326	328	328	328	328	328	328	326	326	325

Zdroj: ČSÚ (2005a, 2011a, 2014a), vlastní zpracování

Nejvyšší počet celkového obyvatelstva měl Olomoucký kraj v letech 2008 a 2009, kdy počty přesahovaly 642 000. Jednotlivé změny v hodnotách jsou znázorněny v následujících třech tabulkách (3.2, 3.3 a 3.4). U tabulky 3.2 jsou zaznamenány změny v základních složkách demografické reprodukce, kterými jsou porodnost, úhrnná plodnost, úmrtnost, a tedy změna přirozeného přírůstku. V tabulce 3.3 jsou změny mechanického pohybu (migrace) tj. změna přírůstku stěhováním a u třetí tabulky jsou přírůstky na 1 000 obyvatel středního stavu.

Tab. 3.2: Změny ve složkách demografické reprodukce

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Živě narození	5 510	5 716	5 667	5 830	5 913	6 183	6 428	6 931	7 118	7 134	6 922	6 311	6 303	6 322
Zemřelí	6 734	6 619	6 680	6 614	6 357	6 479	6 298	6 458	6 433	6 705	6 748	6 559	6 701	6 830
Př. přírůstek	-1224	-93	-1013	-784	-444	-296	130	473	685	429	174	-248	-398	-508
Úhrnná plodnost	1,091	1,130	1,127	1,165	1,178	1,230	1,290	1,403	1,455	1,485	1,468	1,385	1,413	1,448

Zdroj: ČSÚ (2005a, 2011a, 2014a), vlastní zpracování

Pozn.: Úhrnná plodnost je průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu ve fertilním věku.

⁵ Údaje za Českou republiku v textu u celé podkapitoly o populačním vývoji jsou ze zdroje ČSÚ, 2014f.

Od roku 2001 docházelo každoročně k mírnému nárůstu počtu živě narozených dětí až na hodnotu 7 134 v roce 2009. Od roku 2010 nastal sestup a později stagnace hodnot. I když od nového tisíciletí rostl počet živě narozených dětí, počet zemřelých osob byl stále vyšší až do roku 2005 včetně. V letech 2006 – 2010 se hodnoty otočily a narozené děti početně převyšovaly zemřelé osoby. Poslední tři roky je přirozený přírůstek opět záporný. S rostoucím počtem živě narozených dětí se zvyšovala i úhrnná plodnost, kdy nejvyšších hodnot dosáhla v roce 2009 a to 1,485. Ale ani s tímto číslem se neblížíme k hodnotě alespoň 2,1. Tato hodnota by měla být, aby se zachovala čistá reprodukce přirozenou měnou. Důvody nízké úhrnné plodnosti mohou být různé. Může se jednat o přizpůsobování západoevropskému modelu rodiny, nebo může jít o jiný faktor a to obtížná zaměstnatelnost matek s malými dětmi.

Tab. 3.3: Změny mechanického pohybu obyvatelstva (počet osob)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Přistěhovalí	3372	3563	4218	4809	4287	4471	5201	6983	4554	3822	4000	3857	3787	3787
Vystěhovalí	3092	3886	4829	4462	5030	4437	4598	5559	4893	4347	4534	4001	4418	4532
Přírůstek	280	-323	-611	347	-743	34	603	1424	-339	-525	-534	-144	-631	-745

Zdroj: ČSÚ (2005a, 2011a, 2014a), vlastní zpracování

Migrující obyvatelstvo nemá vliv pouze na početní stav populace, ale také na jeho složení podle vzdělání, věku, pohlaví a tím ovlivňují celou strukturu. U stěhování je sledován počet přistěhovalých do obcí a vystěhovalých z obcí Olomouckého kraje. Migrační saldo je s výjimkou pěti let (rok 2000, 2003, 2005, 2006 a 2007) záporné, což znamená, že více obyvatel se z Olomouckého kraje vystěhovává, než kolik se jich přistěhuje.

Tab. 3.4: Přírůstek (úbytek) na 1 000 obyvatel středního stavu (v ‰)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Přirozená měna	-1,9	-1,4	-1,6	-1,2	-0,7	-0,5	0,2	0,7	1,1	0,7	0,3	-0,4	-0,6	-0,8
Saldo migrace	0,4	-0,5	-1,0	0,5	-1,2	0,1	0,9	2,2	-0,5	-0,8	-0,8	-0,2	-1,0	-1,2
Celkový přírůstek	-1,5	-1,9	-2,5	-0,7	-1,9	-0,4	1,1	3,0	0,5	-0,1	-0,6	-0,6	-1,6	-2,0

Zdroj: ČSÚ (2005a, 2011a, 2014a), vlastní zpracování

Přírůstek přirozenou měnou byl v Olomouckém kraji kladný pouze v letech 2006 až 2010. Podobný vývoj má i Česká republika, kdy měla přírůstky záporné a od roku 2006 je má kladné. Na rozdíl od Olomouckého kraje jej má kladný ještě následující dva roky, tedy až do roku 2012 včetně. V roce 2013 už má přírůstek také záporný. U přírůstku migrací je na tom Olomoucký kraj opět hůře než republika. Olomoucký kraj má přírůstek migrací většinou

záporný, ale republika má záporné saldo migrace pouze v letech 2001 a 2013. Jak jde vidět z tabulky 3.4, Olomoucký kraj má ve sledovaném období kladný celkový přírůstek pouze ve třech letech (2006, 2007 a 2008). Oproti tomu Česká republika má kladný celkový přírůstek od roku 2003 až do roku 2012.

Věkové složení obyvatelstva z pohledu podílu osob v produktivním věku (15–64 let) se dá považovat za celkem příznivé, protože tato složka zaujímá 60–70 % obyvatelstva Olomouckého kraje. Dětská složka je až do roku 2005 početně větší než složka seniorská. V roce 2006 byl podíl dětí do 15 let stejný jako podíl osob starších 65 let a dále klesal. Od roku 2007 dětská složka stagnuje, nebo roste pouze nepatrně. Produktivní složka od roku 2007 klesá, ale oproti tomu seniorská složka roste vysokým tempem. Od roku 2007 je počet osob starších 65 let vyšší než počet dětí do 15 let. Věková struktura populace Olomouckého kraje, stejně jako celá Česká republika je dlouhodobě poznamenána procesem stárnutí. To znamená, že se zvyšuje průměrný věk obyvatelstva i index stárí (viz tabulka č. 3.6).

Tab. 3.5 : Vývoj počtu osob ve věkových skupinách v Olomouckém kraji

	v tis. osob													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
0-14	106	103	101	98	96	94	92	91	91	91	92	93	93	94
15-64	448	448	448	450	450	454	455	456	454	452	448	440	435	430
65+	87	87	87	88	89	91	92	94	97	99	101	105	109	112
Celkem	641	638	636	636	635	639	639	641	642	642	641	638	637	636
	v %													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
0-14	16,5	16,1	15,9	15,4	15,1	14,7	14,4	14,2	14,2	14,2	14,4	14,6	14,6	14,8
15-64	69,9	70,2	70,4	70,8	70,9	71,0	71,2	71,1	70,7	70,4	69,9	69,0	68,3	67,6
65+	13,6	13,6	13,7	13,8	14,0	14,2	14,4	14,7	15,1	15,4	15,8	16,5	17,1	17,6
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Zdroj: ČSÚ (2005a, 2011a, 2014a), vlastní zpracování

Snížení počtu dětí v dětské složce oproti seniorské složce se projevil v rámci celé České republiky. Podíl produktivní složky populace v Olomouckém kraji je téměř shodný s Českou republikou (okolo 70 %). Ekonomicky aktivních lidí bude v následujících deseti letech pravděpodobně ubývat, zatímco osob odcházejících do penze bude neustále přibývat.

Tab. 3.6: Ukazatele věkového složení Olomouckého kraje

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Průměrný věk	38,4	38,7	39,0	39,3	39,6	39,8	40,1	40,3	40,5	40,7	40,9	41,2	41,5	41,7
Index stáří (%)	82,7	84,4	86,7	89,6	92,9	96,5	100,3	103,5	107,1	109,4	110,3	112,9	116,5	119,5
Naděje dožití při nar.:														
muži	71,30	71,50	71,60	72,10	72,60	73,00	73,20	73,30	73,50	73,90	74,00	74,14	74,28	74,40
ženy	78,70	78,60	78,60	78,80	79,10	79,50	79,90	79,90	79,90	80,00	80,30	80,67	80,98	81,09

Zdroj: ČSÚ (2005a, 2011a, 2014a), vlastní zpracování

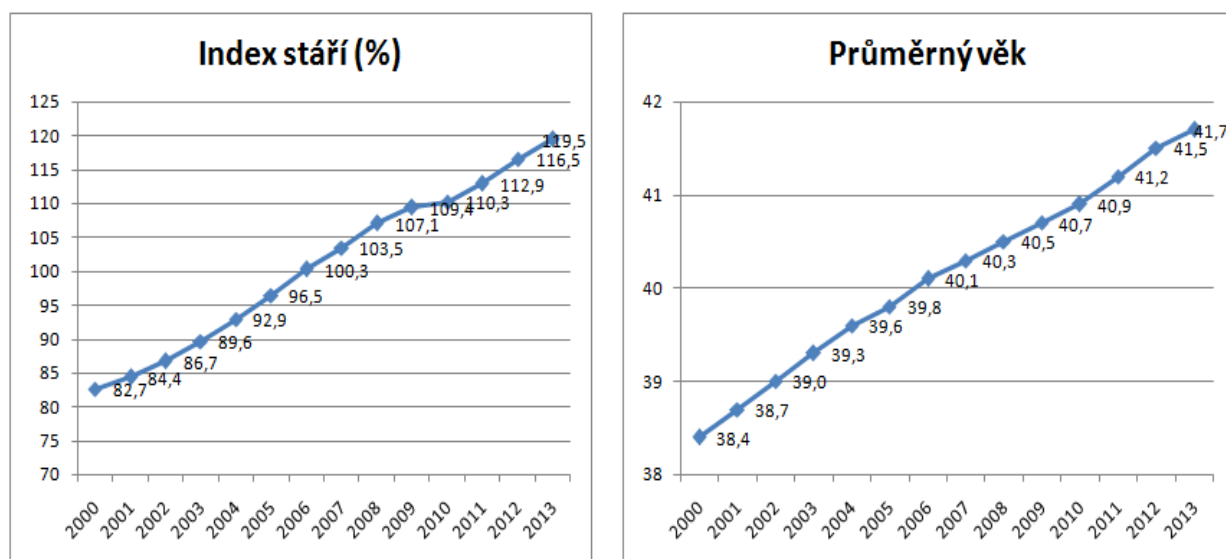
Pozn.: Index stáří je podíl osob ve věku 65+ na 100 dětí ve věku 0–14 let v daném časovém okamžiku na daném území.

Stárnutí populace dokumentuje zvyšující se průměrný věk obyvatelstva, zvyšující se index stáří a také podíl osob v nejstarší věkové skupině nad 65 let. Průměrný věk žijících obyvatel se za posledních 13 let v Olomouckém kraji zvýšil o 3,3 roku, což je více než v České republice. Zde se zvýšil průměrný věk o 2,7 roku (v roce 2000 byl průměrný věk České republiky 38,8 a v roce 2013 byl průměrný věk 41,5 let).

Index stáří se za poslední roky také velmi zvýšil a bude se zvyšovat i v budoucnu. Tento index vzrostl o 36,8 procentních bodů a je to opět více než v rámci republiky. V roce 2000 připadalo v Olomouckém kraji na 100 dětí zhruba 83 seniorů, kdežto v roce 2013 byl tento poměr 119,5:100. V České republice byl index stáří v roce 2000 85,5 % a do roku 2013 se zvýšil na hodnotu 115,7 %. Celkově se tedy zvedl o 30,2 procentních bodů. Se zvyšujícím se průměrným věkem obyvatelstva se zvyšuje i naděje dožití při narození. Ženy celkově mají tuto naději vyšší než muži, a to jak v Olomouckém kraji, tak i v celé republice. U mužů se tato naděje zvýšila o 3,1 roků, u žen o 2,39 roků. V rámci České republiky měli muži v roce 2000 naději na dožití při narození 71,6 roků a v roce 2013 se naděje zvýšila na věk 75,2. Věk se tedy zvýšil o 3,6 roků, což je průměrně více než v Olomouckém kraji. U žen byl věk v roce 2000 78,3 roků a do roku 2013 se zvedl o 2,8 roků na hodnotu 81,1. V Olomouckém kraji tedy roste naděje na dožití pomaleji než u průměru republiky. Populační stárnutí se týká nejen Olomouckého kraje nebo České republiky, ale i celé Evropy.

V následujícím grafu 3.1 lze vidět rychlost zvyšujících se hodnot indexu stáří a rychlost růstu průměrného věku v Olomouckém kraji za posledních třináct let.

Graf 3.1: Vývoj indexu stáří a růst průměrného věku v Olomouckém kraji

Zdroj: ČSÚ (2005a, 2011a, 2014a), vlastní zpracování

Kromě ukazatelů věkového složení lze zde možno zahrnout i index ekonomické závislosti. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, je to index, který udává, kolik osob v ekonomicky neaktivním věku (0–14 let a 65+ let) připadá na 100 osob v ekonomicky aktivním věku (15–64 let).

Tab. 3.7: Index ekonomické závislosti (v %)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Olomoucký kraj	43.1	42.5	42.0	41.4	41.0	40.8	40.7	40.8	41.4	42.2	43.0	44.9	46.5	48.0

Zdroj: ČSÚ (2005a, 2011a, 2014a), vlastní zpracování

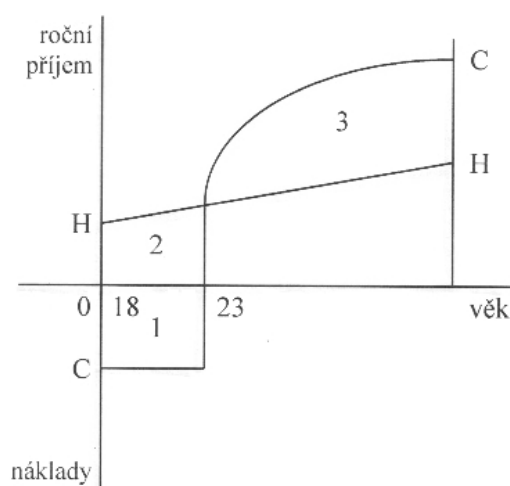
Tento index se v Olomouckém kraji výrazněji zvyšuje teprve od roku 2009. Index ekonomické závislosti v Olomouckém kraji se vyvíjí obdobně jako u celé České republiky. Index se nezvyšuje tak velkým tempem jako například index stáří, protože i když roste podíl seniorů, tak současně klesá počet dětí v dětské složce. Proto celkový počet osob v neproduktivním věku (děti a senioři) dosud neroste.

Vzdělanost

Vzdělání samotné, ale i kvalita vzdělání je důležitým faktorem populačního vývoje. Vzdělání také přispívá ke společenskému rozvoji země. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, vzdělání je jedna z nejvýznamnějších investic do lidského kapitálu. Šimek (2007) uvádí teorii lidského kapitálu, kde se jednotlivci samostatně a svobodně rozhodují o svém vzdělávání, kdy porovnávají náklady a budoucí výnosy z vyššího vzdělání. Náklady nejsou pouze výdaje na školné nebo učebnice, ale i ušlý příjem po dobu studia. Může jít také

o psychické náklady, které jsou obtížně vyčíslitelné. Výhodami z dalšího dodatečného studia je zvýšená mzda v budoucnu a tím i lepší životní úroveň, vyšší uspokojení z práce, nebo společenská prestiž. Následující graf 3.2 zobrazuje model rozhodnutí o investování do vzdělání.

Graf 3.2: Model investování do lidského kapitálu

Zdroj: Šimek (2007)

Přímka HH je výdělkový profil osoby, která ihned po ukončení střední školy jde pracovat a *přímka CC* je výdělkový profil osoby, která jde dále studovat na vysokou školu. *Plocha 1* jsou přímé náklady, *plocha 2* nepřímé náklady a *plocha 3* zvýšený příjem, který osoba získá vysokoškolským vzděláním. *Plocha 1+2* jsou celkové náklady – investice do dalšího vzdělání.

Z grafu jde vidět, jaký je rozdíl v příjmech člověka, který investuje do dalšího vzdělání a v budoucnu má vyšší příjem, než osoba, která jde ihned po střední škole pracovat. Vysokoškolák má tedy nulové příjmy a ještě investuje do dalšího studia, oproti tomu ukončený středoškolák již žádné náklady nemá a ihned získává mzdu za svoji práci. Plocha 3 zobrazuje dodatečné výdělky získané dalším vzděláním.

V Olomouckém kraji je k roku 2013 celkem 299 základních škol a na celkovém počtu v rámci České republiky je to 7,3 % - ta má celkem 4 095 těchto škol. Podobně je na tom kraj i se středními odbornými školami a učiteli. V České republice je celkem 885 středních odborných škol a 542 středních odborných učilišť. V Olomouckém kraji je celkem 81 středních odborných škol a 42 středních odborných učilišť (RIS, 2015).

Následující tabulka 3.8 zachycuje počet dětí, žáků a studentů v jednotlivých školských zařízeních v Olomouckém kraji a další tabulka 3.9 udává, kolik osob starších 15 let má jaké nejvyšší dosažené vzdělání.

Tab. 3.8: Počet dětí, žáků a studentů k 30.9.

	Roky								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mateřské školy	18637	18720	19036	19594	20296	21037	22028	22878	23340
Základní školy	57831	55091	52722	50699	49215	48610	48677	49257	50243
Střední školy vč. konzervatoří	35010	35091	34639	34201	33801	32423	30505	28957	27863
Vyšší odborné školy	1171	1124	1041	1009	1013	1119	1103	1140	1082

Zdroj: ČSÚ (2011a, 2014a), vlastní zpracování

Počet dětí v mateřských školkách stále roste a počet dětí na základních školách do roku 2010 klesal, v posledních třech letech se počet opět zvyšuje. I počet studentů středních škol ubývá.

Tab. 3.9: Vzdělání populace ve věku 15 a více let

	Roky								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	v tis.								
Základní a bez vzdělání	109,3	110,0	115,3	108,8	99,0	103,6	96,0	91,3	91,6
Střední bez maturity	220,6	232,0	220,0	212,6	213,7	206,0	198,8	209,3	204,4
Střední s maturitou	157,7	148,2	157,7	176,5	186,6	183,0	179,3	176,0	179,4
Vysokoškolské	53,6	55,4	56,0	54,0	52,0	57,4	71,8	67,8	67,5
	v %								
Základní a bez vzdělání	20,20	20,16	21,00	19,71	17,96	18,84	17,59	16,77	16,87
Střední bez maturity	40,76	42,52	40,07	38,52	38,76	37,45	36,42	38,45	37,65
Střední s maturitou	29,14	27,16	28,72	31,98	33,85	33,27	32,84	32,33	33,04
Vysokoškolské	9,90	10,15	10,20	9,78	9,43	10,44	13,15	12,45	12,43

Zdroj: ČSÚ (2011a, 2014a), vlastní zpracování

Z tabulky 3.9 je patrné, že postupně klesá podíl populace starší 15 let, která má pouze základní vzdělání. Počet obyvatelstva, které má středoškolské vzdělání, je stále zhruba stejný a dohromady je to okolo 70 %. Obyvatelstvo s vysokoškolským vzděláním mírně roste, v roce 2011 byl velký nárůst, nyní je stav setrvalý.

3.2 Ekonomický vývoj

Populační a ekonomický vývoj se vzájemně ovlivňují. Tato podkapitola je zaměřena na vývoj hrubého domácího produktu, nezaměstnanosti a vývoj mezd.

Vývoj hrubého domácího produktu

Hrubý domácí produkt (HDP) je nejdůležitějším makroekonomickým agregátem. Pomocí HDP měříme výkonnost ekonomiky, její vývoj a HDP také odráží úroveň dané ekonomiky. Hrubý domácí produkt vyjadřuje objem finální produkce, který byl za určité období na území daného státu vytvořen výrobními faktory a je vyjádřen v peněžních jednotkách. Hrubý domácí produkt je vyjádřením celkové hodnoty služeb a statků nově vytvořených na určitém území za určitý čas. Může být zjištěn třemi metodami. Metodou výrobní, výdajovou a důchodovou (Brčák, Sekera, Stará a Svoboda, 2012).

Pro srovnání České republiky a Olomouckého kraje zde bude použit hrubý domácí produkt v přepočtu na jednoho obyvatele, což je podíl HDP a středního stavu obyvatelstva v příslušném roce.

Tab. 3.10: Hrubý domácí produkt na obyvatele ve stálých cenách (v tis. Kč)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Olomoucký kraj	183,2	195,6	202,5	213,7	234,7	238,5	251,1	272,8	285,6	279,2	285,6	296,9	300,6	299,4
Česká republika	231,0	250,6	262,2	274,6	299,6	318,3	341,6	371,2	385,0	373,8	375,9	383,2	385,2	388,8

Zdroj: ČSÚ (2015a), vlastní zpracování

V České republice i Olomouckém kraji rostl hrubý domácí produkt až do roku 2008. Po růstu zasáhla republiku i kraj recese a v roce 2009 následoval propad. Po recesi následovalo v roce 2010 ekonomické oživení. Nejvyšší hrubý domácí produkt (ve stálých cenách) byl v roce 2012, kdy dosáhl v Olomouckém kraji hodnoty 300,9 tis. Kč na obyvatele a v České republice o rok později 388,8 tis. Kč na obyvatele. V Olomouckém kraji po roce 2012 nastal opět menší pokles v hodnotě HDP na obyvatele. I když hodnoty HDP na obyvatele rostou, meziroční míra růstu reálného HDP nemá vždy stejnou tendenci.

Tabulka 3.11 zobrazuje podíl hrubého domácího produktu na jednoho obyvatele Olomouckého kraje vzhledem k celkové úrovni České republiky (ČR tvoří 100 %). Tento přepočet HDP na obyvatele se používá při srovnávání vyspělosti ekonomik. Vývoj za posledních 13 let je zhruba stále stejný a je okolo 77 %. Pouze v letech 2006 až 2009

byl mírně nižší. Ekonomická úroveň Olomouckého kraje je tedy nižší, než celorepublikový průměr.

Tab. 3.11: HDP na obyvatele v Olomouckém kraji k republikovému průměru (ČR = 100 %)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Olomoucký kraj	79,3	78,1	77,2	77,8	78,3	74,9	73,5	73,5	74,2	74,7	76,0	77,5	78,0	77,0

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 3.12 zobrazuje podíl kraje na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice. Olomoucký kraj se na této tvorbě podílí každým rokem necelými 5 %, což je podobné číslo jako u většiny ostatních krajů. Nejvíce se na tvorbě podílí hlavní město Praha s 25 %.

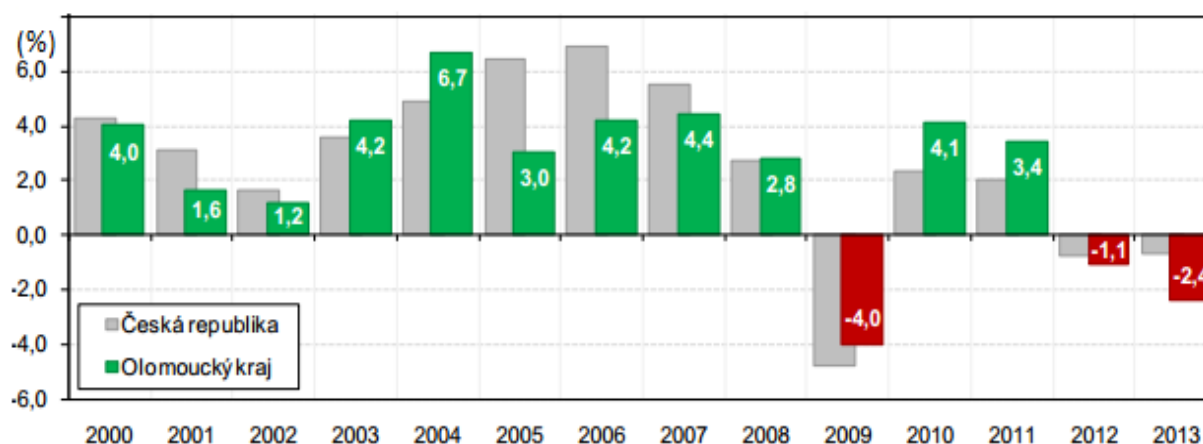
Tab. 3.12: Podíl kraje na tvorbě HDP v ČR (v %)

	Roky										
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Olomoucký kraj	4,8	4,9	4,9	4,6	4,7	4,7	4,6	4,6	4,7	4,7	4,7

Zdroj: ČSÚ (2015a), vlastní zpracování

Následující graf 3.3 zobrazuje meziroční míru růstu reálného hrubého domácího produktu. I když hodnoty HDP na obyvatele v posledních dvou letech byly vyšší, než dříve, meziroční změna ve stálých cenách je záporná. Dvouletý růst z let 2010 a 2011 vystřídal tedy opět dvouletý pokles. V roce 2012 se hodnota krajského HDP snížila o 1,1 % a v roce 2013 o 2,4 %. Záporné hodnoty má nejen Olomoucký kraj, ale i celá Česká republika.

Graf 3.3: Meziroční míra růstu reálného HDP (v %)

Zdroj: ČSÚ (2015a)

Z grafu 3.3 lze vidět, že meziroční propad v roce 2009 byl značný, u Olomouckého kraje se HDP ve stálých cenách propadl o 4 % a Česká republika ještě více. Ekonomická recese

se plně projevila ve všech krajích. Dvouletý pokles jde vidět i v letech 2012 a 2013, kdy se krajské hodnoty HDP propadly o 1,1 % v roce 2012 a 2,4 % v následujícím roce. U České republiky byly záporné hodnoty menší. Za nejúspěšnější rok lze považovat rok 2004, kdy se hodnota reálného HDP zvýšila o 6,7 %.

Vývoj nezaměstnanosti

Šimek (2007) tvrdí, že nezaměstnanost je problém na makroekonomické úrovni a jedná se o neuspokojenou nabídku práce na trhu práce. Nezaměstnaná pracovní síla je ta část aktivního obyvatelstva, která není kvalifikačně nebo časově využita. Mezi extrémní (pouze teoretické) situace patří plná zaměstnanost a úplná nezaměstnanost. Nezaměstnanost má i své důsledky. Z ekonomického hlediska nejsou optimálně využity výrobní faktory, nezaměstnaní nevytvářejí hrubý domácí produkt a jsou zvýšené nároky na státní rozpočet, kdy se vyplácejí podpory a do rozpočtu nepřichází peníze z daňových příjmů. Další důsledky nezaměstnanosti mohou být pro nezaměstnaného psychické nebo sociální.

Nezaměstnanost má několik typů. Může jít o frikční, neboli normální nezaměstnanost, sezónní, která je krátkodobá, dále strukturální nezaměstnanost, což je nesoulad mezi profesní strukturou nabídky práce a strukturou volných pracovních míst, a posledním typem je konjunkturální nezaměstnanost, která je spojena s průběhem hospodářského cyklu. V České republice existují i rizikové skupiny nezaměstnaných, které lze všeobecně označit, bez ohledu na momentální situaci na trhu práce a na jejich bydliště v kraji. Jedná se především o občany se zdravotním postižením, absolventy škol, nekvalifikované osoby, lidé ve vyšším věku a hlavně uchazeči společensky nepřizpůsobiví se špatnou pracovní morálkou (Šimek, 2007).

Šimek (2007) také říká, že existuje přirozená míra nezaměstnanosti. V současných ekonomikách znamená přirozená míra nezaměstnanosti nejnížší míru nezaměstnanosti, která je z časového hlediska dlouhodobě udržitelná, souvisí s nejvyšší mírou zaměstnanosti a zároveň odpovídá potenciálnímu produktu ekonomiky. Vzniká působením tržních sil a není ji tedy možné trvale ovlivňovat monetární ani fiskální politikou.

Vývoj zaměstnanosti je spjat s vývojem počtu obyvatel, především podílem práceschopných osob, které můžeme rozdělit na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo jsou například důchodci, studenti a ženy v domácnosti. Mezi ekonomicky aktivní obyvatelstvo patří osoby zaměstnané a nezaměstnané (nezaměstnaný je ten, kdo aktivně hledá nové zaměstnání a je připraven do 14 dnů k nástupu do práce). Zaměstnaní spolu s nezaměstnanými tvoří pracovní sílu. V tabulce 3.13 je ukazatel

míry ekonomické aktivity a ukazatel míry zaměstnanosti. Míra ekonomické aktivity je poměr ekonomicky aktivního obyvatelstva a počtu osob v produktivním věku (15 a více let). Míra zaměstnanosti je podíl zaměstnaných osob na počtu osob v produktivním věku (Brčák, Sekera, Stará a Svoboda, 2012).

Tab. 3.13: Vývoj ukazatelů zaměstnanosti

Roky		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Olomoucký kraj										
Obyvatelstvo ve věku 15+	tis. osob	541	546	549	552	552	550	546	544	542
Ekonomicky aktivní		314	318	316	315	317	306	305	312	306
Ekonomicky neaktivní		227	228	233	237	235	244	240	232	236
Míra ekonomické aktivity	%	58,1	58,3	57,5	57,0	57,4	55,7	55,9	57,3	56,4
Míra zaměstnanosti		52,3	53,5	53,9	53,6	53,0	50,6	51,7	52,9	51,2
Česká republika										
Obyvatelstvo ve věku 15+	tis. osob	8716	8773	8845	8944	9010	9015	9013	8963	8951
Ekonomicky aktivní		5174	5199	5198	5232	5287	5269	5257	5256	5306
Ekonomicky neaktivní		3542	3574	3647	3712	3723	3746	3756	3707	3645
Míra ekonomické aktivity	%	59,4	59,3	58,8	58,5	58,7	58,4	58,3	58,6	59,3
Míra zaměstnanosti		54,7	55,0	55,6	55,9	54,8	54,2	54,4	54,5	55,2

Zdroj: ČSÚ (2011a, 2014a, 2014b), vlastní zpracování

Z uvedené tabulky 3.13 lze vidět, že počet obyvatel starších 15 let a jejich ekonomická aktivita jsou v ČR i v Olomouckém kraji kolísavé. Nyní je v Olomouckém kraji 542 tisíc obyvatel starších 15 let a z tohoto počtu je 306 tisíc osob ekonomicky aktivních. U ČR je ekonomicky aktivních 5,3 miliónu obyvatel z téměř 9 milionů obyvatel starších 15 let. Míra ekonomické aktivity v kraji postupně klesala, v posledních letech mírně rostla. Možným důvodem je, že stále více mladých osob se připravuje na budoucí zaměstnání na vysokých školách. U České republiky je míra ekonomické aktivity víceméně konstantní. Počet zaměstnaných a tím i míra zaměstnanosti neroste s růstem populace, většinou zůstává spíše konstantní, v některých letech dokonce klesá, jako například u Olomouckého kraje z 53 % v roce 2009 na 50,6 % v roce 2010.

Tab. 3.14: Vývoj počtu nezaměstnaných osob (v tis.)

	Roky								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Olomoucký kraj									
Nezaměstnaní	36,2	31,2	23,5	23,5	41,1	42,1	38,1	40,3	43,3
Česká republika									
Nezaměstnaní	410,2	371,3	276,3	230,0	352,2	283,7	351,0	366,9	386,9

Zdroj: ČSÚ (2011a, 2014a, 2014b), vlastní zpracování

Vývoj počtu nezaměstnaných osob se neustále mění. V letech 2007 a 2008 byl počet nezaměstnaných díky konjunktuře mnohem nižší oproti předchozím letům a to jak v kraji, tak i v republice. V roce 2009 se počet nezaměstnaných zvýšil o 17 tisíc a v souvislosti s krizí se zvedl i v následujícím roce. Česká republika v roce 2009 také zaznamenala obrovský nárůst nezaměstnaných osob. Do roku 2013 se počet neustále navyšuje.

Vzhledem k měnící se struktuře populace je obtížné srovnávat ukazatel počtu nezaměstnaných v čase, proto můžeme použít relativní ukazatel, tedy podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech). Obecná míra nezaměstnanosti je podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle, kde pracovní síla jsou zaměstnaní a nezaměstnaní, tedy ti, kteří práci aktivně hledají. Jmenovatel i číselník jsou definované přesně podle mezinárodních doporučení a definic Eurostatu (Brčák, Sekera, Stará a Svoboda, 2012).

Tab. 3.15: Vývoj obecné míry nezaměstnanosti (v %)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Olomoucký kraj													
Míra nezaměstnanosti	12,8	10,4	9,6	9,6	12,0	10,0	8,2	6,3	5,9	7,6	9,1	7,6	7,7	9,2
	Česká republika													
Míra nezaměstnanosti	8,8	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0

Zdroj: ČSÚ (2011a, 2014a, 2014b), vlastní zpracování

V České republice byla ve sledovaném období nejnižší obecná míra nezaměstnanosti v roce 2008, a to 4,4 %. Nejvyšší naopak byla v roce 2000, kdy dosahovala 8,8 %. V posledních dvou letech byla na hodnotě 7 %. Mezi kraji jsou velké rozdíly. V Olomouckém kraji byla v roce 2000 hodnota obecné míry nezaměstnanosti 12,8 %, kdy za sledované období byla nejvyšší. Nejnižší hodnotu měla míra nezaměstnanosti v roce 2008 a dosahovala 5,9 %. V Olomouckém kraji hodnoty celkově dosahují vysokých čísel, ale jsou i kraje, kde dosahují hodnot mnohem vyšších, jako je například kraj Moravskoslezský.

Důležitým ukazatelem je také to, jaký je v kraji počet volných pracovních míst a kolik uchazečů o zaměstnání připadá na jedno volné pracovní místo. Údaje za Olomoucký kraj jsou v následující tabulce 3.16.

Tab. 3.16: Volná pracovní místa a uchazeči na jedno pracovní místo v kraji

	Rok								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Volná pracovní místa	2849	4537	5224	2747	821	1210	1065	809	1103
Uchazeči na 1 volné prac. místo	13	7	4	9	50	35	36	50	39

Zdroj: ČSÚ (2011a, 2014a), vlastní zpracování

V roce 2007 bylo oproti jiným rokům velké množství volných pracovních míst a také počet uchazečů na jedno pracovní místo dosahovalo téměř minima. Hospodářskou krizí započalo snížení volných míst a tím i narůst uchazečů o tato místa. Počet míst se z roku 2008 na rok 2009 snížil o 30 % a počet uchazečů narostl o 18 %. Vysoký počet uchazečů v posledních letech příliš neklesá a počet volných pracovních míst také není optimistický, jako v letech před krizí.

Vývoj mezd

Mzdy jsou důležitým ukazatelem pozice na sociálním žebříčku a také ovlivňují populační vývoj. Vlivem transformace ekonomiky v České republice byl vývoj mezd velmi rozkolísaný (ČSÚ, 2015b).

Mzdy mají asymetrické rozložení, kdy na jedné (levé) straně jsou omezeny minimálními mzdami a z druhé strany (pravé) omezeny nejsou. Průměr mezd je tedy ovlivňován vysokými hodnotami, takže medián je většinou nižší než průměr. Průměrná hrubá měsíční mzda je podíl mezd bez ostatních nákladů připadajících na jednoho přepočteného zaměstnance. (ČSÚ, 2014c). Medián je vhodnější ukazatel, protože lépe vypovídá o mzdové úrovni, proto zde nebudou zobrazeny průměrné měsíční hrubé mzdy. Tabulka 3.17 má nominální hodnoty, proto nebudou mediány srovnávány v čase, ale pouze rozdíly v jednotlivých letech mezi Olomouckým krajem a Českou republikou. Reálný růst zobrazuje graf 3.4.

Tab. 3.17: Vývoj mediánu hrubých měsíčních mezd (v Kč)

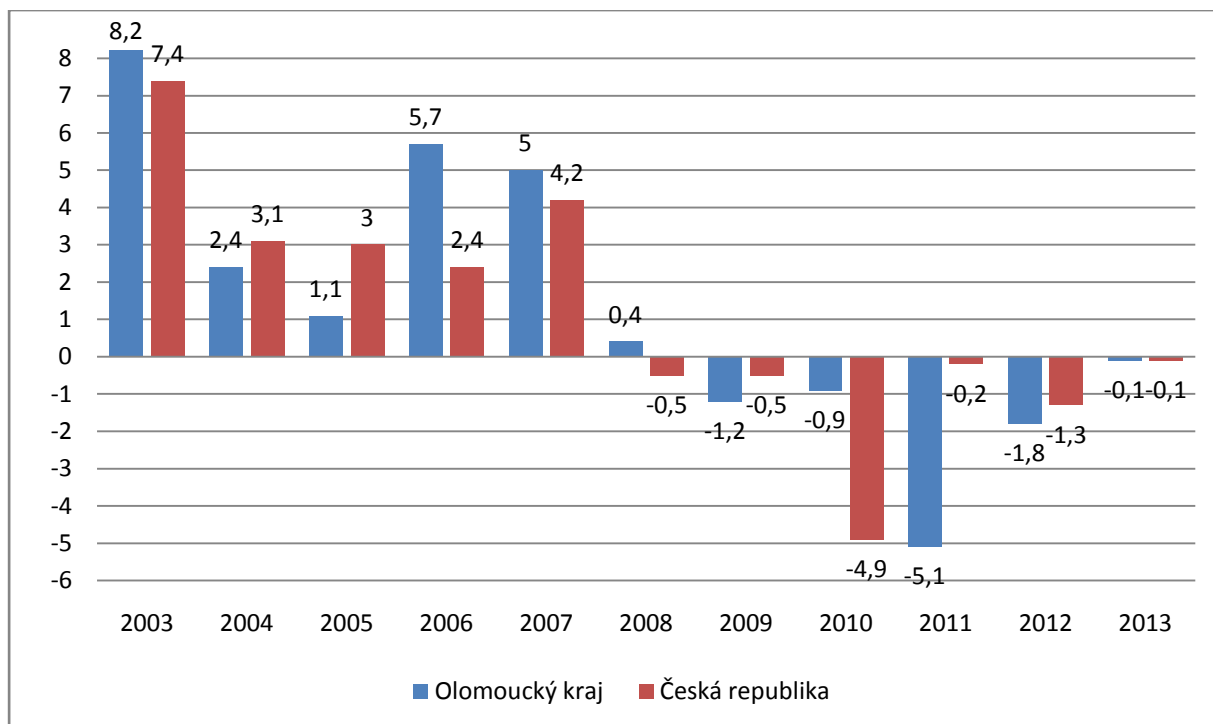
		Roky											
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Olomoucký kraj		14 547	15 757	16 589	17 088	18 518	19 992	21 345	21 296	21 423	20 717	21 011	21 285
v tom:	muži	15 821	17 063	17 826	18 578	20 000	21 715	23 285	22 675	22 863	22 122	22 380	22 707
	ženy	12 488	13 439	14 651	14 797	16 344	17 190	18 448	18 943	18 911	18 442	19 010	19 253
Česká republika		15 542	16 707	17 706	18 589	19 512	20 908	22 123	22 229	21 453	21 826	22 262	22 557
v tom:	muži	16 938	18 221	19 329	20 265	21 185	22 850	24 367	24 158	23 059	23 460	23 932	24 276
	ženy	13 742	14 838	15 645	16 443	17 310	18 322	19 343	19 797	19 453	19 808	20 241	20 502

Zdroj: ČSÚ (2014b, 2015b), vlastní zpracování

Medián mezd znamená, že zatímco polovina zaměstnanců pobírá mzdu nižší, druhá polovina má v porovnání s uvedeným mediánem mzdu vyšší. Z tabulky 3.17 je patrné, že mediány hrubých měsíčních mezd jsou vždy větší v rámci republiky, než v Olomouckém kraji. Nominální mediánové hodnoty byly za republiku a Olomoucký kraj vyrovnány pouze v roce 2010. Ve všech letech sledovaného období jsou také mediány mužů vyšší než u žen

a to jak v republice, tak i v kraji. Následující graf 3.4 znázorňuje meziroční reálný růst mediánových hodnot.

Graf 3.4: Meziroční míra růstu reálného mediánu měsíčních mezd (v %)

Zdroj: vlastní výpočty

Z grafu 3.4 jde vidět, že meziroční propad byl u České republiky značný v roce 2010 a u Olomouckého kraje o rok později v roce 2011. V dalších letech byl také propad, ale již mírnější. Záporné hodnoty začaly být u republiky v roce 2008 a u kraje až v následujícím roce. Za nejúspěšnější rok ve sledovaném období lze považovat rok 2003, a to jak pro republiku, tak i pro kraj.

4 Analýza populačního vývoje a ekonomických faktorů v okresech Olomouckého kraje

Následující kapitola je o populačním vývoji v jednotlivých okresech Olomouckého kraje a následně i ekonomických faktorů, jako je nezaměstnanost, mzdy, sociální zabezpečení, ale také i dopravní infrastruktura. Sledované období je zvoleno pro většinu z nich od roku 2000 do roku 2013. Některé údaje bohužel nejsou publikovány, protože nejsou zpracovány, nebo jejich publikování bylo ukončeno. Proto časová řada u některých tabulek začíná později, nebo končí dříve. U všech populačních i ekonomických ukazatelů budou data v čase komentována a tím by se postupně mělo dojít ke stanovenému cíli.

4.1 Charakteristika okresů Olomouckého kraje

Olomoucký kraj má celkem pět okresů, kterými jsou Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk. Olomoucký kraj je geograficky členěn na hornatou část, která je na severu, kde je pohoří Jeseníků a na rovinatou jižní část, tzv. Hanou. Celkově kraj zabírá 6,7 % rozlohy z České republiky, viz Příloha 1, která obsahuje mapu Olomouckého kraje.

Největším a také centrálním okresem kraje je Olomouc. Rozkládá se na ploše 1 620 km² a z celkové rozlohy kraje je to 30,8 %. Tento okres má necelou stovku obcí, 6 měst a 3 městyse. Hustota zalidnění v okrese je 143 osob/km². V okrese Olomouc se nachází druhý největší vojenský újezd v České republice, a to vojenský újezd Libavá s celkovou rozlohou 327,2 km². Největším městem v okrese je Olomouc, která je velmi historická a zároveň univerzitní. Druhým největším okresem je okres Šumperk, který se rozkládá na rozloze 1 313 km², což je 24,9 % z Olomouckého kraje. Šumperk má celkem 78 obcí a 8 měst. Zde je hustota zalidnění 94 osob/km². Největším městem na řece Desná je Šumperk a říká se mu „Brána Jeseníků“. Nachází se zde dvě chráněné krajinné oblasti, čtyři národní přírodní rezervace a třináct přírodních rezervací. Dalším okresem je Přerov s rozlohou 845 km², což je 16 % rozlohy Olomouckého kraje. Přerov má 104 obcí, z toho 6 má statut města a 3 statut městyse. Přerov má hustotu zalidnění 158 osob/km². Město Přerov je jeden z důležitých železničních uzlů v České republice. Okres Prostějov se rozkládá se 770 km² v samotném srdci Moravy. Má necelou stovku obcí, z toho 5 měst a 6 městysů. V Prostějově připadá na 1 km² 142 osob. Město Prostějov je městem elegance a módy. Již v roce 1390 mu byla udělena výsada pořádání výročních trhů, kde působili řemeslníci textilních profesí. V nedaleké historii zde byla největší česká textilka, která měla své původní kořeny již v době

předválečného Československa. Posledním okresem je Jeseník s rozlohou 719 km² (13,7 % z Olomouckého kraje). Jeseník má 24 obcí a z toho 5 má statut města. Hustota zalidnění okresu je 57 osob/km². Jeseník je ze všech okresů Olomouckého kraje nejmenší, nejlesnatější a nejseverněji položeným okresem. (ČSÚ, 2014e).

4.2 Populační a ekonomický vývoj v okresech Olomouckého kraje

Tato podkapitola je v první části zaměřena na populační vývoj, tedy na počet obyvatel v jednotlivých okresech, na rozdělení do věkových skupin, pohyb obyvatelstva a také ukazatele stárnutí populace, jako index stáří a růst průměrného věku. Dále je zde pasáž o vzdělanosti, tedy jaké má obyvatelstvo starší 15 let vzdělání v jednotlivých okresech. Další část kapitoly je vymezena nezaměstnaností a uchazečům o zaměstnání, mzdám, sociálnímu zabezpečení a také dopravní infrastruktuře.

Tab. 4.1: Počet obyvatel v jednotlivých okresech Olomouckého kraje

	Roky												
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jeseník	42399	42251	42148	42014	41891	41827	41565	41404	41255	41095	40486	40189	39910
Olomouc	224535	224156	224333	224296	228610	228956	230607	231339	231843	232226	232032	232267	232474
Prostějov	109773	109524	109439	109367	109429	109633	109979	110159	110214	110182	109539	109346	109223
Přerov	135375	134895	134599	134181	134265	134668	135165	134722	134324	133932	132662	132662	132014
Šumperk	126292	125924	125794	125268	124966	124810	124475	124513	124405	124246	123145	123145	122735

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Z tabulky 4.1 lze vidět, že největší počet obyvatel je v okrese Olomouc a každým rokem počet roste s výjimkou roku 2011, kdy se počet obyvatel nepatrně zmenšil o necelé dvě stovky. Olomouc má ze všech okresů největší rozlohu, proto je možné, že je zde nejvyšší počet obyvatel. Druhým nejvíce lidnatým je okres Přerov. Zde do roku 2004 počet obyvatel pomalu klesal, pak přišly tři roky, kdy obyvatelstvo rostlo, nyní ale jejich počet opět klesá. Okres Přerov má i největší zalidnění a v současnosti je na 1 km² 158 osob. Nejméně zalidněný je okres Jeseník, kde obyvatelstvo dosahuje počtu kolem 40 000. Tento okres je nejmenší a také má i nejmenší hustotu zalidnění. I zde počet obyvatel stále klesá a za sledované období klesl o téměř 2 500 obyvatel. V okrese Prostějov sice od roku 2005 počet obyvatel rostl, svého vrcholu ale obyvatelstvo dosáhlo v roce 2009. V dalších letech populace opět početně slábne. V okrese Šumperk obyvatelstvo za sledované období početní růst nezažilo, pouze v roce 2008, kdy se počet velmi nepatrně zvedl, ale pouze o 38 osob. Z tohoto je tedy patrné, že pouze obyvatelstvo okresu Olomouc roste, u ostatních čtyř okresů populace klesá.

Další tabulka 4.2 zobrazuje podíl věkových skupin v roce 2001 a 2013. Ukazuje tedy, jaké nastaly změny oproti začátku a konci sledovaného období v jednotlivých okresech.

Tab. 4.2: Změna podílu věkových skupin v okresech v letech 2001 a 2013 (v %)

	2001					2013				
	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
0-14	17,3	15,8	15,9	16,4	16,7	14,1	15,1	15,0	14,3	14,6
15-64	71,1	70,4	69,1	69,9	70,2	68,7	67,6	66,9	67,5	67,7
65+	11,6	13,8	15,0	13,7	13,0	17,1	17,3	18,2	18,2	17,6

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

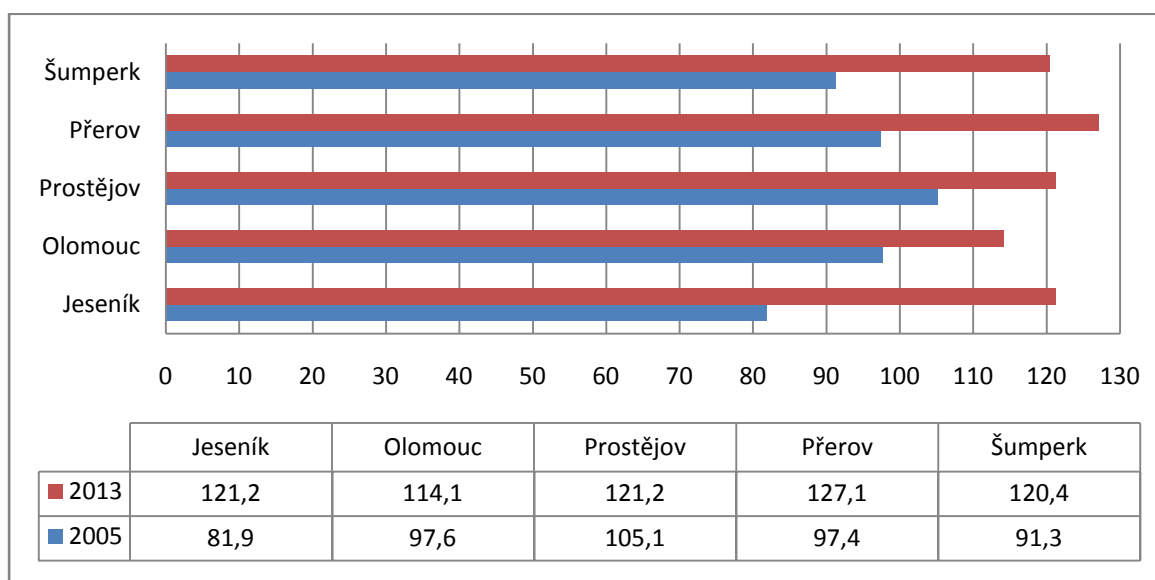
V roce 2001 byl největší podíl dětské složky v okrese Jeseník a nejmenší v okrese Olomouc. Do roku 2013 se podíl dětí snížil ve všech okresech a největší úbytek zažil Jeseník, kde se hodnota snížila o 3,2 procentních bodů. V okrese Přerov a Šumperk klesl podíl o 2,1 procentních bodů a nejméně v okrese Olomouc, kde se hodnota snížila o 0,7 procentních bodů. Hodnoty u produktivní složky obyvatelstva klesly ve všech okresech o více jak dva procentní body. Největší úbytek byl v Olomouci o hodnotu 2,8 procentních bodů a nejmenší úbytek má okres Prostějov. Tam se počet produktivní složky obyvatelstva snížil o 2,2 procentních bodů. Oproti tomu seniorská složka roste vysokým tempem v celém kraji. V okrese Jeseník, kde byl největší úbytek dětské složky, tak je zde i největší nárůst seniorské složky. V roce 2001 zde bylo 11,6 % seniorů, v roce 2013 počet narostl na 17,1 %. I když u Jeseníku hodnota narostla nejvíce, tak má celkový podíl seniorské složky nejnižší. Největší podíl seniorské složky má nyní okres Prostějov a Přerov s hodnotou 18,2 %. V roce 2001 byl počet dětí ve všech okresech vyšší než seniorů, ale v současnosti je to naopak, kdy je více seniorů, a tím se dokazuje, že je zde přechod z progresivního typu populace na regresivní typ.

V roce 2001 na tom tedy byl nejlépe okres Jeseník, který měl největší zastoupení dětské i produktivní složky a zároveň nejmenší podíl složky seniorské. I když se za posledních dvanáct let hodnoty výrazně pozměnily, okres Jeseník má stále největší podíl produktivní složky a nejmenší podíl seniorské složky. Největší zastoupení dětské složky je ale nyní v okrese Olomouc.

Se stárnutím populace a zvyšujícím se podílem seniorské složky v populaci souvisí index stárí a růst průměrného věku obyvatelstva. Index stárí zobrazuje následující graf 4.1. Nejnížší hodnota indexu stárí byla v roce 2005 v okrese Jeseník, kde dosahovala 81,9 %, což znamená, že na 100 dětí připadlo 81,9 seniorů. O něco vyšší index byl v okrese Šumperk, kde dosahoval 91,3 %. V Přerově a v Olomouci dosahoval tento index téměř stovky, v okrese Prostějov hodnotu sto již přesáhl. V současnosti všechny okresy přesahují hodnotu sta.

Nejnižší číslo má nyní okres Olomouc, kde připadne na 100 dětí 114,1 seniorů. Nejvíce seniorů na sto dětí je v Přerově, kde hodnota převyšuje 127. Co se týče nárůstu za posledních osm let, tak index stáří nejvíce narostl v okrese Jeseník o téměř 40 procentních bodů. V Přerově a Šumperku index vzrostl o téměř 30 procentních bodů a u ostatních dvou okresů o 16 procentních bodů.

Graf 4.1: Index stáří v jednotlivých okresech v roce 2005 a 2013 (v %)

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Další tabulka 4.3 zobrazuje růst průměrného věku v kraji a v jednotlivých okresech za období od roku 2000 do roku 2013. Hodnoty průměrného věku rostou ve všech okresech kraje.

Tab. 4.3: Růst průměrného věku v jednotlivých okresech Olomouckého kraje

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Olomoucký kraj	38,4	38,7	39,0	39,3	39,6	39,8	40,1	40,3	40,5	40,7	40,9	41,2	41,5	41,7
Jeseník	37,3	37,6	37,9	38,3	38,7	39,1	39,4	39,8	40,2	40,5	40,8	41,2	41,6	42,0
Olomouc	38,6	38,8	39,1	39,4	39,6	39,8	40,1	40,3	40,5	40,6	40,8	41,0	41,2	41,4
Prostějov	39,1	39,2	39,5	39,7	40,0	40,2	40,5	40,7	40,8	41,0	41,1	41,3	41,6	41,9
Přerov	38,4	38,7	39,0	39,3	39,6	39,9	40,2	40,4	40,6	40,9	41,1	41,5	41,7	42,0
Šumperk	37,9	38,3	38,6	38,9	39,3	39,6	39,9	40,1	40,4	40,7	40,9	41,3	41,5	41,8

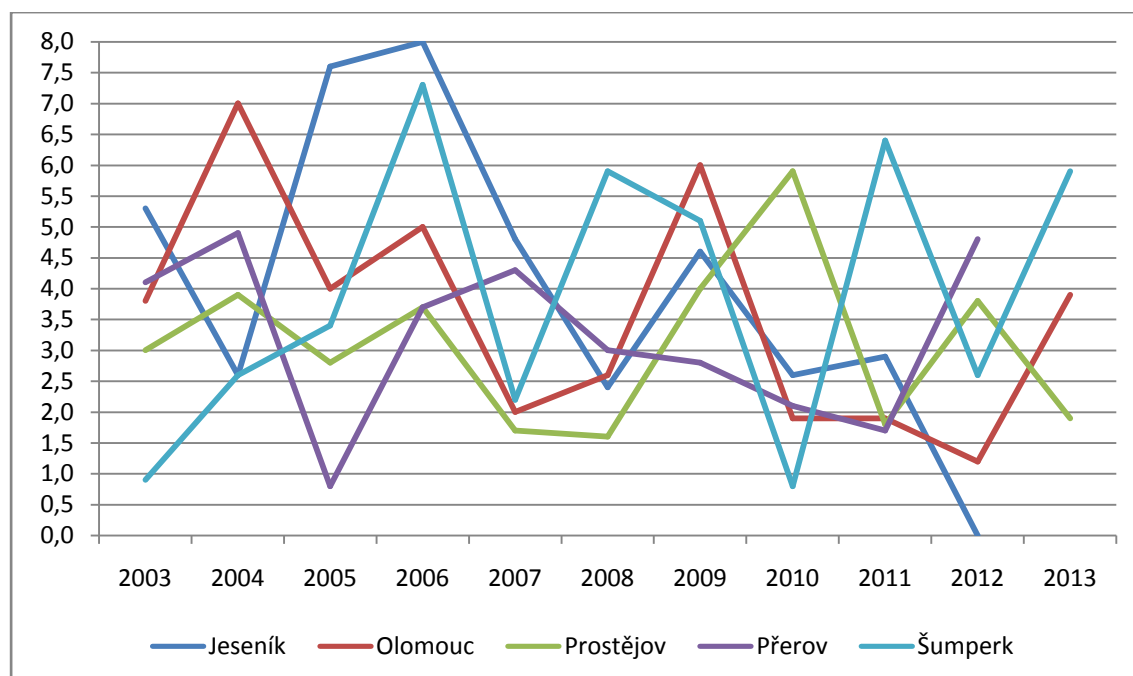
Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

V roce 2000 se všechny okresy nepatrně blížily k hodnotě 40 let průměrného věku obyvatelstva. Nejnižší průměrný věk byl v okrese Jeseník, kde dosahoval 37,3 a nejvyšší byl v okrese Prostějov, kde byl průměrný věk 39,1. Prostějov byl také první, který přesáhl hranici průměrného věku 40 let, což bylo v roce 2004. V současnosti tento věk přesáhly

již všechny okresy. Nejvyšší hodnotu má okres Jeseník společně s Přerovem, a to 42 let, nicméně ostatní okresy se této hodnotě také velmi blíží. Co se týče nárůstu průměrného věku od roku 2000 do roku 2013, největší růst byl v okrese Jeseník, kde hodnota narostla o 4,7 roků. Okres Šumperk a Přerov mají nárůst o téměř čtyři roky a okres Prostějov a Olomouc o necelé tři roky. Okres Jeseník má tedy nejrychlejší tempo růstu průměrného věku a v současnosti má i nejvyšší průměrný věk. Ostatní okresy sice mají tempo růstu mírnější, ale hodnoty se téměř vyrovnávají. V Příloze 2 je rozdělen růst průměrného věku v okresech podle pohlaví. Již v roce 2000 měly ženy průměrný věk ve všech okresech vyšší než muži. V současnosti, v roce 2013 je průměrný věk u mužů okolo 40 let a u žen je to již přes 43 let.

Graf 4.2 zobrazuje kvocient kojenecké úmrtnosti ve sledovaném období od roku 2003 do roku 2013 ve všech okresech Olomouckého kraje. V současnosti jsou hodnoty kojenecké úmrtnosti velmi nízké, čemuž odpovídají i hodnoty za okresy Olomouckého kraje. Za každý okres je v některém roce minimální hodnota rovnající se téměř nule, například v Přerově v roce 2005 hodnota 0,8 ‰, stejná hodnota v roce 2010 v Šumperku. V některých letech byly hodnoty mnohem vyšší (ale na stále velmi nízké úrovni). Například v roce 2004 v okrese Olomouc byla hodnota 7 ‰, nebo v okrese Jeseník v roce 2006 byla hodnota 8 ‰.

Graf č. 4.2: Kvocient kojenecké úmrtnosti (v ‰)

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Následující tři tabulky (4.4, 4.5 a 4.6) zobrazují pohyb obyvatelstva v jednotlivých okresech Olomouckého kraje a to na 1 000 obyvatel středního stavu. Údaje budou

tedy v jednotkách promile (‰). Po tabulce 4.4 ihned následují dva grafy, které zahrnují změny porodnosti a úmrtnosti v jednotlivých letech.

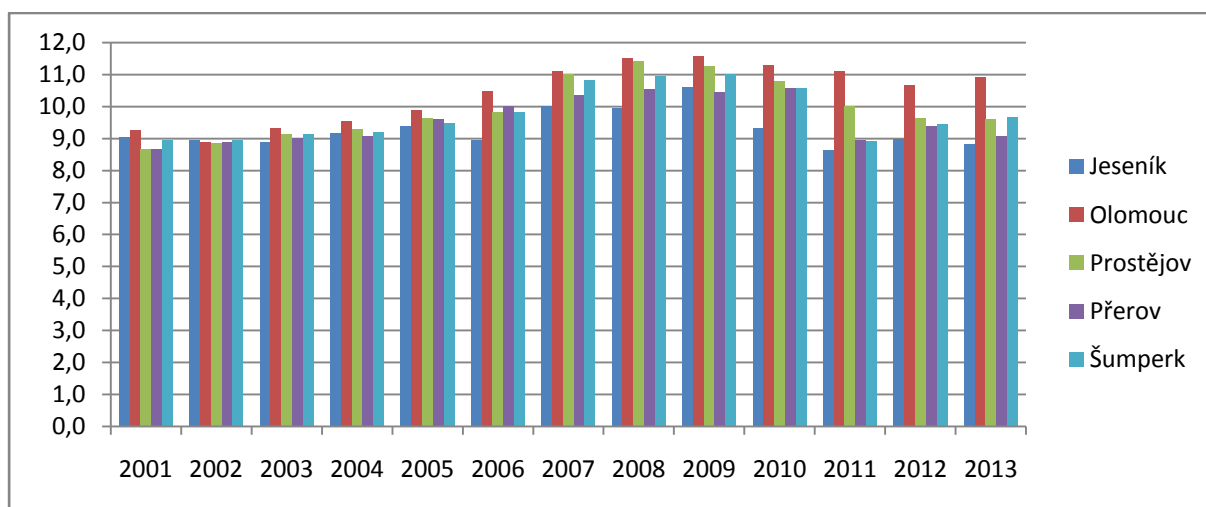
Tab. 4.4: Přirozený pohyb obyvatelstva v jednotlivých okresech (v ‰)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jeseník	-1,9	-1,2	-1,3	-0,7	-0,4	-0,5	-0,8	0,3	-0,6	0,2	-0,6	-1,9	-1,6	-1,7
Olomouc	-1,6	-0,6	-1,0	-0,6	-0,2	0,1	0,9	1,6	2,0	1,6	1,3	1,3	0,7	0,8
Prostějov	-3,4	-3,5	-3,3	-2,8	-1,2	-1,9	-0,9	0,8	0,3	-0,4	-1,3	-1,0	-1,3	-1,4
Přerov	-2,2	-2,0	-1,7	-1,3	-1,3	-0,5	0,3	-0,2	0,1	-0,2	0,3	-1,4	-1,4	-2,1
Šumperk	-0,9	-0,6	-1,1	-1,0	-0,5	-0,3	0,0	0,4	1,6	1,1	-0,1	-1,4	-1,3	-1,6

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Kladný přirozený přírůstek znamená, že počet živě narozených dětí převyšuje zemřelé osoby. Tento kladný přírůstek dlouhodobě (ve sledovaném období) vykazuje pouze okres Olomouc, kde byl přírůstek záporný (tedy úbytek) pouze do roku 2004 včetně. V dalších letech počet narozených dětí větší, než zemřelé osoby. Okres Prostějov měl v novém tisíciletí velký úbytek, který dosahoval až do hodnoty $-3,4$ ‰. Úbytek se později snižoval, v letech 2007 až 2009 byl v Prostějově dokonce kladný přírůstek, od roku 2009 je ale opět záporný. V okrese Jeseník je přírůstek stále záporný s výjimkou roku 2007 a 2009, kdy byl kladný. Každopádně v těchto dvou letech se hodnoty rovnaly téměř nule. Okres Přerov je na tom podobně, protože kladný přírůstek má pouze v letech 2006, 2008 a 2010, ale také se blíží téměř k nule. V okrese Šumperk se v roce 2006 plně vyrovnaly hodnoty živě narozených dětí a zemřelých osob. V následujících třech letech byl kladný přirozený přírůstek, od roku 2010 je ale opět záporný.

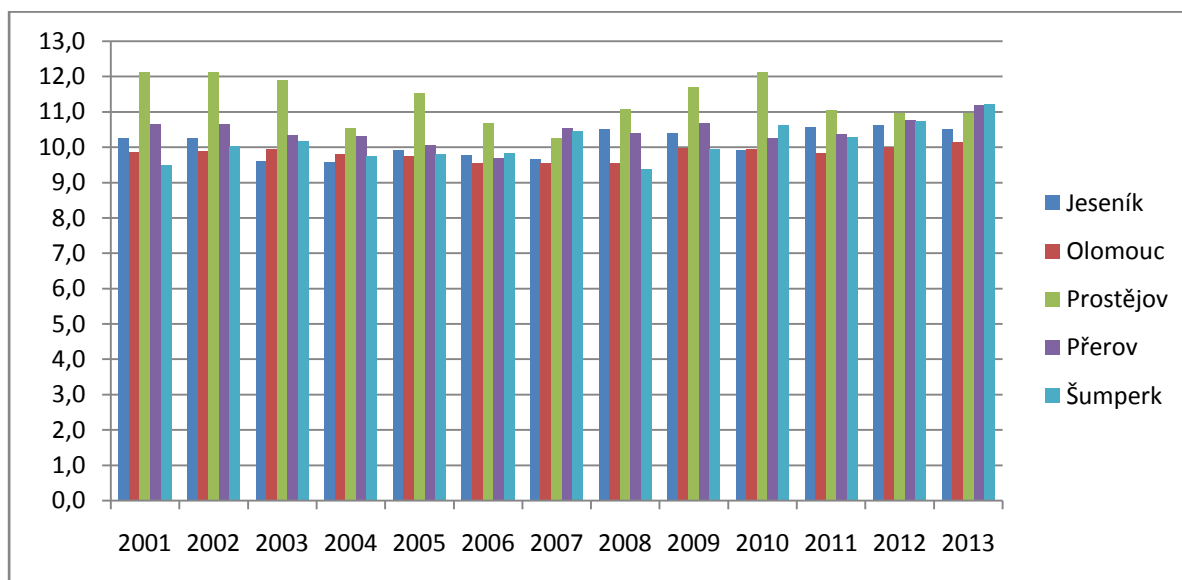
Graf 4.3: Hrubá míra porodnosti v okresech za období 2001–2013 (‰)

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Okres Olomouc má v každém roce nejvyšší hrubou míru porodnosti, což je počet živě narozených dětí na 1 000 obyvatel. Okres Jeseník má za celé sledované období hodnoty nejnižší. Všechny okresy mají své nejvyšší hodnoty hrubé míry porodnosti v roce 2008 a v roce 2009. Průměrná hodnota hrubé míry porodnosti za všechny okresy je 9,8 ‰.

Graf 4.4: Hrubá míra úmrtnosti za období 2000–2013 (‰)

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Již z tabulky 4.4 lze vidět, že přirozený pohyb obyvatelstva je v mnoha letech záporný a z grafu 4.4 lze vidět, který okres má hrubou míru úmrtnosti nejvyšší. V celém sledovaném období má nejvyšší hrubou míru úmrtnosti okres Prostějov a nejnižší hodnoty má okres Olomouc. Průměrná hodnota hrubé míry úmrtnosti je 10,4 ‰ a tento průměr je vyšší, než průměrná hodnota hrubé míry porodnosti.

Migrační saldo je kladné, když přistěhovalé osoby převyšují vystěhovalé. Migrační saldo okresu Jeseník bylo v roce 2000 nulové, další a také jediný rok (2001) kladné. V dalších letech je migrační saldo záporné, což značí, že se lidé v posledních letech z okresu Jeseník vystěhovávají pryč. Oproti tomu měl okres Olomouc záporné saldo pouze v letech 2002 a 2005. To znamená, že do tohoto okresu se lidé stěhují. I Prostějov je zřejmě perspektivním okresem, protože migrační saldo je záporné pouze v roce 2012. Okres Přerov a Šumperk jsou na tom se záporným saldem podobně jako Jeseník. Přerov má pouze tři roky kladné migrační saldo a to v letech 2005 až 2007, okres Šumperk má v roce 2003 nulové migrační saldo, v ostatních letech je hodnota záporná. Číselné údaje jsou v následující tabulce 4.5.

Tab. 4.5: Saldo migrace v jednotlivých okresech (v ‰)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jeseník	0,0	0,4	-2,2	-1,7	-2,8	-2,4	-0,7	-6,6	-3,3	-3,8	-3,3	-3,1	-5,7	-5,3
Olomouc	0,8	1,0	-0,7	1,4	0,1	-0,1	0,6	4,7	1,2	0,6	0,3	1,2	0,4	0,1
Prostějov	2,1	2,4	1,0	2,0	0,6	2,5	2,7	2,4	1,3	0,9	1,0	0,9	-0,5	0,3
Přerov	-0,5	-2,9	-1,8	-0,9	-1,9	1,1	2,7	3,9	-3,4	-2,7	-3,2	-1,9	-1,3	-2,8
Šumperk	-0,4	-1,9	-1,8	0,0	-3,6	-2,1	-1,3	-1,3	-1,3	-1,9	-1,2	-1,3	-2,1	-1,8

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Celkový přírůstek je kladný v nejvíce letech za sledované období v okrese Olomouc, a to v roce 2003 a potom každý rok od roku 2005. Nejvyšší hodnotu celkového přírůstku dosáhl okres Olomouc v roce 2007, a to 6,3 ‰. Oproti tomu okres Jeseník a Šumperk mají celkový přírůstek za sledované období vždy záporný, mají tedy celkový úbytek. U Jeseníku jsou hodnoty celkového úbytku ve vyšších hodnotách, než u Šumperku. Šumperk nejvyšší celkový úbytek zažil v roce 2004, kdy měl hodnotu -4,2 ‰, v současnosti se pohybuje kolem 3 ‰. Okres Jeseník má nejvyšší hodnotu v roce 2012, a to -7,4 ‰. Vysokých hodnot dosahuje již od roku 2007. Okres Přerov má kladné hodnoty pouze v letech 2005, 2006 a 2007 a okres Prostějov v letech 2005 až 2009.

Tab. 4.6: Celkový přírůstek obyvatelstva v jednotlivých okresech (v ‰)

	Roky													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jeseník	-1,9	-0,8	-3,5	-2,4	-3,2	-2,9	-1,5	-6,3	-3,9	-3,6	-3,9	-5,0	-7,4	-7,0
Olomouc	-0,8	-0,5	-1,7	0,8	-0,2	0,1	1,5	6,3	3,2	2,2	1,7	2,5	1,0	0,9
Prostějov	-1,3	-1,0	-2,3	-0,8	-0,7	0,6	1,9	3,2	1,6	0,5	-0,3	-0,1	-1,8	-1,1
Přerov	-2,7	-4,8	-3,6	-2,2	-3,1	0,6	3,0	3,7	-3,3	-3,0	-2,9	-3,3	-2,7	-4,9
Šumperk	-1,3	-2,4	-2,9	-1,0	-4,2	-2,4	-1,2	-1,0	0,3	-0,9	-1,3	-2,6	-3,4	-3,3

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Z tabulky 4.6 je tedy patrné, že okres Olomouc má nejprázdnější hodnoty a nejhůře je na tom okres Jeseník, který má přirozený přírůstek a saldo migrace záporné a tedy i záporný celkový přírůstek.

Vzdělanost populace v okresech Olomouckého kraje

Vzdělání obyvatel ovlivňuje vývoj populace, je to tedy důležitý faktor. S vyšší vzdělaností lidé odkládají manželství do vyššího věku a tím i početí dětí. Vzdělanější lidé většinou mají dětí méně, než méně vzdělaná část obyvatelstva. Vyšší vzdělání také zabezpečuje lepší uplatnění na trhu práce a tím dosažení vyšších příjmů.

Ve všech okresech Olomouckého kraje je vysoká nabídka středních škol a odborných učilišť, a v některých okresech se nachází i vysoké školy. V největším a centrálním okrese Olomouc jsou vysoké školy dvě. Univerzita Palackého nabízí vzdělání na osmi fakultách a Moravská vysoká škola zabezpečuje soukromé vzdělání ekonomického směru. V Přerově je Vysoká škola logistiky o.p.s. a v Šumperku jsou tři detašované pracoviště dvou vysokých škol. Česká zemědělská univerzita Praha zde má provozně ekonomickou fakultu, VŠB – TU Ostrava zde má ekonomickou a strojní fakultu (Šumperk, 2015). V okrese Prostějov měla dříve Technická Univerzita v Liberci detašované pracoviště textilní fakulty, nyní je ale zrušena. Okres Jeseník nenabízí žádné vysokoškolské vzdělání.

Následující tabulka 4.7 zobrazuje vzdělání obyvatel v okresech Olomouckého kraje v roce 2001 a 2011. Údaje jsou za tyto roky, protože jsou z dat sčítání obyvatelstva.

Tab. 4.7: Vzdělání obyvatel v jednotlivých okresech (v %)

	Nejvyšší ukončené vzdělání					
	Základní vč. neukončeného	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou + VOŠ	Vysokoškolské	Bez vzdělání	Nezjištěno
Rok 2001						
Jeseník	26,9	41,1	23,9	5,8	1,0	1,4
Olomouc	22,1	36,8	29,2	10,3	0,5	1,1
Prostějov	22,9	42,0	26,9	7,0	0,6	0,6
Přerov	23,5	38,9	28,5	7,6	0,6	0,9
Šumperk	25,8	40,1	26,1	6,5	0,4	1,1
Rok 2011						
Jeseník	22,0	38,4	25,9	7,9	1,0	4,7
Olomouc	17,1	32,6	31,9	14,5	0,4	3,5
Prostějov	17,5	38,1	30,3	10,0	0,4	3,7
Přerov	18,6	35,7	31,7	10,5	0,6	2,8
Šumperk	20,7	37,4	29,1	9,1	0,5	3,2

Zdroj: SLDB (2001, 2011), vlastní zpracování

V roce 2001 byl ve všech okresech největší podíl obyvatel se střední školou bez maturity, potom se střední školou s maturitou a základní včetně neukončeného vzdělání. Obyvatel s vysokoškolským vzděláním bylo nejvíce v Olomouci, ale pouze 10,3 %. Najdou se i obyvatelé, kteří jsou úplně bez vzdělání. Těchto osob je v každém okrese okolo půl procenta, v Jeseníku procento jedno.

O deset let později se snížil podíl obyvatel se základním vzděláním i se střední školou bez maturity a zvýšil se podíl osob se střední školou s maturitou i vysokou školou. Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním se zvýšil ve všech okresech o několik procentních bodů. Největší nárůst je v okrese Olomouc a to o 4,1 procentních bodů a po něm v okrese

Prostějov o 3,1 procentních bodů. Osoby, které nemají žádné vzdělání je všech okresech zhruba stejné procento. V roce 2011 má okres Jeseník a Šumperk také nejmenší podíl vysokoškoláků.

Nezaměstnanost

Zaměstnanost je spjata s vývojem populace, především podílem osob, které jsou schopny pracovat. Takové obyvatelstvo je pracovní síla, tedy ekonomicky aktivní obyvatelstvo, které tvoří zaměstnaní a nezaměstnaní, kteří ale práci hledají. V následující tabulce 4.8 je zobrazen počet pracovní síly v okresech Olomouckého kraje.

Tab. 4.8: Pracovní síla v jednotlivých okresech (v %)

	Roky												
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jeseník	53,0	50,8	49,2	49,2	50,4	49,2	50,4	53,1	51,3	46,8	48,6	48,2	50,3
Olomouc	51,4	52,3	52,5	51,4	48,6	51,0	52,3	51,9	52,0	52,7	51,3	51,9	52,9
Prostějov	49,2	46,8	51,6	53,1	50,6	48,9	50,4	50,3	49,4	51,0	50,1	50,5	49,0
Přerov	48,0	48,7	50,6	51,5	50,7	49,9	51,4	51,0	49,2	51,7	52,2	51,2	51,7
Šumperk	50,6	47,8	47,4	50,6	49,7	50,6	48,3	48,0	49,1	49,3	51,4	48,7	52,8

Zdroj: ČSU (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

U okresu Jeseník prudce klesá počet obyvatel, ale pracovní síla stejnou tendenci nemá. V letech 2004, 2006 a 2007 počet pracovní síly mírně roste, ale v roce 2009 nastal největší propad. U okresu Olomouc růst počtu obyvatel koresponduje i s růstem pracovní síly. Ta zaznamenala pokles v roce 2003, v jiných letech roste. U Prostějovska se pracovní síla nevyvíjí jako počet obyvatel. Vývoj počtu obyvatelstva zde má konkávní tvar, zatímco pracovní síla rostla do roku 2003 a v dalších letech má střídající tendenci. Okres Přerov a Šumperk jsou na tom společně obdobně. Počet obyvatel má u nich klesající trend, ale počet pracovní síly se stále střídá. U obou okresů je v posledním roce sledovaného období nárůst pracovní síly.

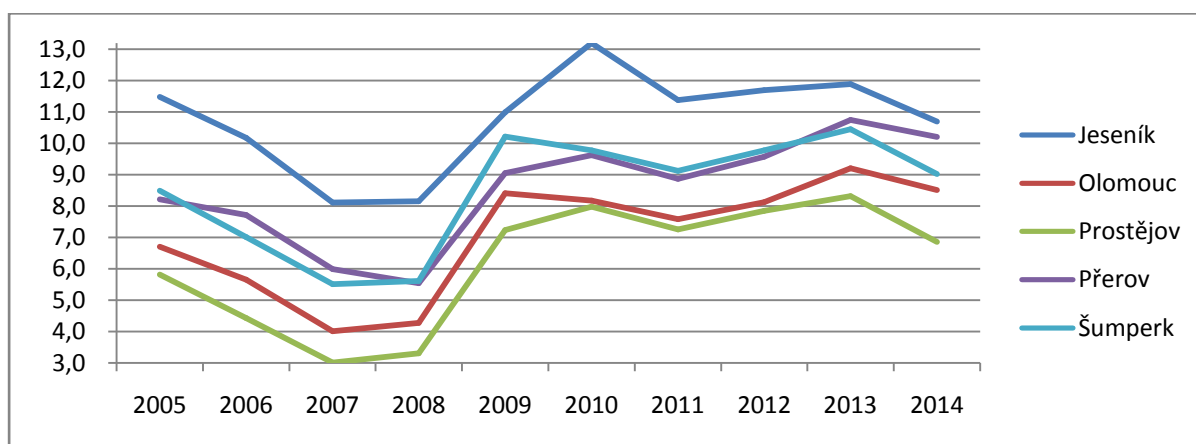
Tabulka 4.9 je podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15–64 let. Tento ukazatel je až od roku 2005, protože nahrazuje původní ukazatel (registrovanou míru nezaměstnanosti). Nový ukazatel má odlišnou definici a je tedy s původním ukazatelem nesrovnatelný (MPSV, 2015).

Tab. 4.9: Podíl nezaměstnaných osob v okresech Olomouckého kraje (v %)

	Roky									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jeseník	11,5	10,2	8,1	8,2	11,0	13,2	11,4	11,7	11,9	10,7
Olomouc	6,7	5,6	4,0	4,3	8,4	8,2	7,6	8,1	9,2	8,5
Prostějov	5,8	4,4	3,0	3,3	7,2	8,0	7,3	7,8	8,3	6,9
Přerov	8,2	7,7	6,0	5,5	9,1	9,6	8,9	9,6	10,7	10,2
Šumperk	8,5	7,0	5,5	5,6	10,2	9,8	9,1	9,8	10,4	9,0

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Největší podíl nezaměstnaných osob je v okrese Jeseník, kde v současnosti je na hodnotě nad 10 %. Podíl nezaměstnaných se zvýšil po roce 2008 u všech okresů a největší nárůst po tomto roce měl okres Šumperk, a to o 4,6 procentních bodů. Hned za ním je okres Olomouc s nárůstem o 4,1 procentních bodů. Za celé sledované období má nejnižší hodnoty okres Prostějov se současnou hodnotou 6,9 %. Nejvyšší hodnotu měl v roce 2013, a to 8,3 %. Po okrese Prostějov je okres Olomouc, který měl nejvyšší hodnotu také v roce 2013. V současnosti má podíl nezaměstnaných na hodnotě 8,5 %. Šumperk a Přerov mají podobné čísla podílu nezaměstnaných a nejvyšší hodnoty měly oba okresy v roce 2013, stejně jako Prostějov, Olomouc i Jeseník. Za celé sledované období je na tom tedy nejlépe Prostějov, který má na začátku, na konci i během období nejnižší hodnoty a po něm je okres Olomouc. Nejhuře je na tom okres Jeseník, který za sledované období nedosáhl hodnoty nižší než 8 %.

Graf 4.5: Podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých okresech

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Z grafu 4.4 lze vidět velkou podobnost vývoje ve všech okresech, kdy od roku 2005 byl pokles podílu nezaměstnaných a od roku 2008 nastal růst. V dalších letech se hodnoty pohybovaly podobně, v posledním roce sledovaného období se opět snižují.

Další tři tabulky (4.10, 4.11 a 4.12) se týkají uchazečů o zaměstnání. První tabulka zobrazuje počet uchazečů, tedy počet osob, které chtějí získat zaměstnání, ve druhé tabulce jsou celková volná pracovní místa. Pracovních míst je vždy méně, než osob hlásících se o zaměstnání. Tabulka 4.12 je přepočet uchazečů na jedno volné pracovní místo. Ve sledovaném období není nikdy pouze jeden uchazeč na jedno volné místo. Stává se, že na jedno volné místo je i přes 50 uchazečů.

Tab. 4.10: Počet uchazečů o pracovní místo

	Roky														
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jeseník	2961	3173	3501	3753	4012	3610	3236	2571	2540	3409	4055	3444	3500	3475	3046
Olomouc	13116	12940	13689	13570	12357	11523	9704	6999	7359	13876	13676	12470	13251	14778	13631
Prostějov	5610	5150	5662	5939	5783	4847	3783	2605	2789	5889	6476	5844	6223	6455	5508
Přerov	9203	8247	8724	9575	9154	8214	7741	6067	5484	8710	9188	8346	8910	9752	9248
Šumperk	7202	7705	7819	7933	8285	7986	6723	5253	5298	9208	8722	8015	8458	8904	7557

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Do roku 2004 v okresech většinou přibývalo uchazečů o zaměstnání, ale rokem 2005 se počty začaly snižovat. Vlivem konjunktury byl v okresech v letech 2007 a 2008 nejmenší počet uchazečů. V okresech Olomouc, Prostějov a Šumperk jsou nejnižší hodnoty v roce 2007, ve zbylých dvou o rok později v roce 2008.

Tab. 4.11: Počet volných pracovních míst

	Roky														
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jeseník	180	231	44	49	165	180	183	190	94	93	64	71	37	70	89
Olomouc	656	899	1189	735	699	1097	1920	1817	1045	267	425	265	151	305	799
Prostějov	1061	1322	1051	1106	976	867	812	960	260	67	89	162	186	298	538
Přerov	1099	409	298	292	377	358	963	1289	645	153	241	315	218	212	808
Šumperk	688	403	324	311	296	347	659	968	703	241	391	252	217	218	580

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Volná pracovní místa souvisí i s tím, v jakém ekonomickém stavu jsou podniky a jaká je hospodářská situace. Za sledované období měl okres Jeseník největší počet volných pracovních míst v roce 2001 a v současnosti nedosahuje tento počet ani 100 volných míst. Okres Olomouc měl nejvíce volných míst v roce 2006, tedy v období před krizí. Od roku 2007 se počty snižují, ale v posledních dvou letech opět narůstají. Okres Prostějov měl stejně jako okres Jeseník nejvíce volných míst v roce 2001. Okresy Přerov a Šumperk měly nejvíce volných pracovních míst v období konjunktury, tedy v roce 2007.

Tab. 4.12: Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo

	Roky														
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jeseník	16,5	13,7	79,6	76,6	24,3	20,1	17,7	13,5	27,0	36,7	63,4	48,5	94,6	49,6	34,2
Olomouc	20,0	14,4	11,5	18,5	17,7	10,5	5,1	3,9	7,0	52,0	32,2	47,1	87,8	48,5	17,1
Prostějov	5,3	3,9	5,4	5,4	5,9	5,6	4,7	2,7	10,7	87,9	72,8	36,1	33,5	21,7	10,2
Přerov	8,4	20,2	29,3	32,8	24,3	22,9	8,0	4,7	8,5	56,9	38,1	26,5	40,9	46,0	11,4
Šumperk	10,5	19,1	24,1	25,5	28,0	23,0	10,2	5,4	7,5	38,2	22,3	31,8	39,0	40,8	13,0

Zdroj: vlastní výpočty

Za sledované období lze z tabulky 4.12 vidět, že nejmenší počet uchazečů na jedno volné pracovní místo bylo ve všech okresech v roce 2007, kdy ekonomika u nás byla na vrcholu. I tak se ale počty uchazečů v jednotlivých okresech lišily. V okrese Prostějov byl 2,7 uchazečů na jedno místo, zatímco v Jeseníku 13,5. V roce 2009 tedy v období krize v Prostějovském a Přerovském okrese vystoupaly počty uchazečů na nejvyšší hodnoty za celé sledované období. V Prostějově to bylo 87,9 a v Přerově 56,9. V Prostějově se po tomto roce počty snižují, ale již nedosahují tak nízkých hodnot jako před rokem 2007. Okresy Jeseník a Olomouc dosáhly nejvyššího počtu uchazečů o volné místo v roce 2012. Olomouc měl 87,8 a Jeseník 94,6, což je nejvíce ze všech okresů. Okres Šumperk za sledované období nikdy nedosáhl počtu více než 41 uchazečů o volné místo. Nejvyšší počet byl v roce 2013 a to 40,8 uchazečů na jedno volné místo.

Mzdy

V této části je zobrazen vývoj nominálních průměrných měsíčních mezd a meziroční míra růstu reálných měsíčních mezd za okresy Olomouckého kraje v letech 1999 až 2005. Z důvodu ukončení zpracovávání údajů o okresních mzdách Českým statistickým úřadem, bohužel není dostupná delší časová řada do bližší současnosti⁶.

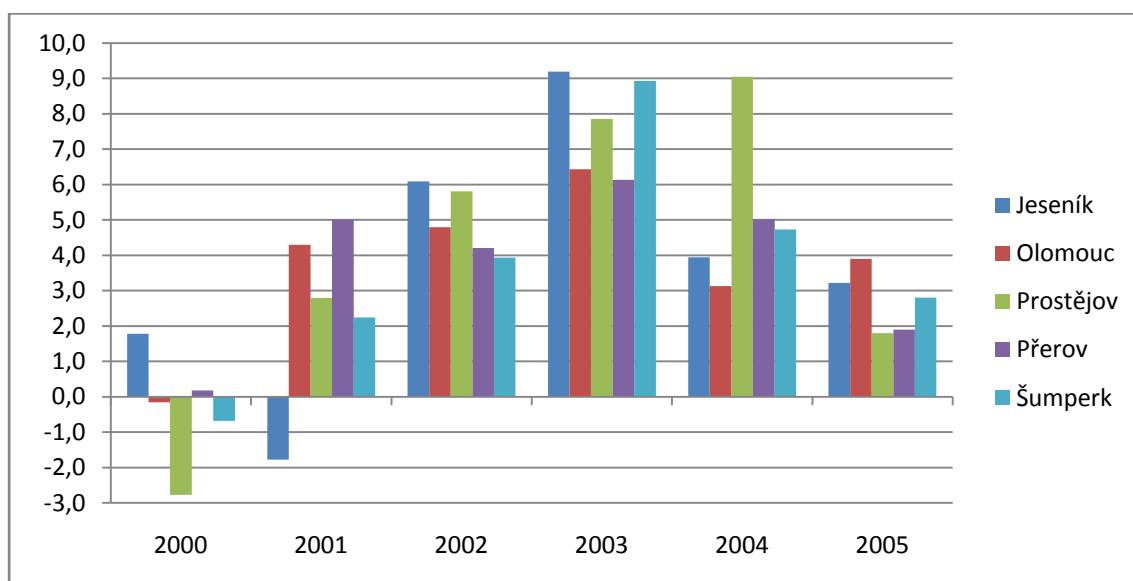
Tab. 4.13: Vývoj nominálních průměrných měsíčních mezd (v Kč)

	Roky						
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Jeseník	10 106	10 687	10 990	11 869	12 973	13 862	14 580
Olomouc	11 608	12 042	13 150	14 029	14 947	15 846	16 776
Prostějov	10 806	10 916	11 748	12 654	13 661	15 314	15 886
Přerov	11 250	11 709	12 874	13 657	14 509	15 664	16 265
Šumperk	10 931	11 280	12 075	12 776	13 931	14 998	15 711

⁶Vývoj mezd za okresy je pouze do roku 2005 z toho důvodu, že od prvního čtvrtletí roku 2006 nejsou zpracovávány a publikovány údaje o zaměstnancích a jejich průměrných měsíčních mzdách za okresy, protože ČSÚ získával tyto údaje od podniků a u nich se často mění umístění sídel. Tato informace byla poskytnuta paní Jarmilou Benešovou z oddělení informačních služeb Českého statistického úřadu, která poskytla i data do tabulky 4.13.

Z tabulky 4.13 lze vidět, že v jednotlivých letech jsou vždy mzdy na Jesenicku nejnižší. V roce 1999 měl právě Jeseník nejmenší hodnotu mzdy, nejvyšší hodnota mzdy byla v okrese Olomouc a rozdíl mezi těmito dvěma okresy byl 1 502 Kč. V následujících jednotlivých letech má tedy Jeseník nejmenší průměrné měsíční mzdy a největší okres Olomouc. Rozdíl v roce 2005 mezi mzdou v Jeseníku a Olomouci byl již přes 2 000 Kč. Další okres, který má každý rok druhé nejvyšší mzdy po okrese Olomouc je okres Přerov. Zde, mezi okresem Olomouc a Přerov je pouze malý rozdíl v několika stech korun. Následující graf 4.6 zobrazuje meziroční míru růstu reálných průměrných měsíčních mezd.

Graf 4.6: Meziroční míra růstu reálných měsíčních mezd (v%)

Zdroj: vlastní výpočty

Z grafu 4.6 lze vidět, že nejvyšší meziroční růst byl v roce 2003 ve všech okresech a ještě o rok později v okrese Prostějov. V roce 2000 měly tempo růstu tři okresy (Olomouc, Prostějov a Šumperk) záporné, ale v dalších letech již rostlo a to u všech pěti okresů. Největší nárůst byl tedy v roce 2003 a v následujících letech postupně klesá. Okres Prostějov měl tempo růstu oproti roku 2003 ještě mírně vyšší, ale v dalším roce je prudký pokles. Největší tempo růstu měl okres Jeseník, který v roce 2003 měl hodnotu 9,2 %. Průměrné tempo růstu všech okresů je okolo 3,7 %.

Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení v současnosti vytváří stát pomocí sociální politiky, dříve se o seniory a nemocné lidi starala jejich rodina. Tabulka 4.14 zobrazuje všechny příjemce důchodu, a to starobního i invalidního za jednotlivé okresy ve sledovaném období let 2001

až 2013, jako procentní podíl k celkovému počtu obyvatel. V další tabulce 4.15 je potom procentuální vyjádření pouze příjemců starobních důchodů na celkový počet obyvatel.

Tab. 4.14: Příjemci důchodů (v %)

	Roky												
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jeseník	22,7	22,8	23,1	23,6	23,8	24,2	24,8	25,0	25,4	25,7	26,7	26,9	26,9
Olomouc	24,4	24,5	24,7	25,0	24,7	24,9	25,0	25,2	25,4	25,6	26,1	26,0	25,9
Prostějov	27,9	27,8	27,9	28,2	28,4	28,6	28,8	28,9	28,9	28,7	29,2	28,9	28,7
Přerov	25,2	25,2	25,3	25,8	26,0	26,2	26,2	26,6	26,8	27,2	28,0	27,8	27,9
Šumperk	25,0	24,9	25,1	25,6	25,9	26,4	26,9	27,5	28,0	28,2	29,0	28,8	28,8

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Počet příjemců důchodu (starobního i invalidního) je ve všech okresech mezi 22 % a 30 %. Za sledované období je v průměru nejvíce příjemců důchodu v okrese Prostějov. Zde je průměrný počet těchto příjemců 28,5 %. S necelými 27 % je okres Přerov a Šumperk, okres Olomouc má v průměru 25 % příjemců důchodu a Jeseník nejméně, a to necelých 25 %. V současnosti, v roce 2013 má nejvíce příjemců důchodu okres Prostějov a Šumperk s hodnotou blížící se 29 % a nejméně okres Olomouc s 25,9 %.

V další tabulce 4.15 je podíl příjemců pouze starobního důchodu za sledované období 2001 až 2013. Z tabulky je ihned patrné, že od roku 2001 se do současnosti počet příjemců starobních důchodů navýšil o několik procentních bodů, kdy v roce 2001 byl podíl těchto příjemců starobního důchodu mezi 12 % a 13,5 % a o 12 let později je jich přes 16 %.

Tab. 4.15: Příjemci starobního důchodu (v %)

	Roky												
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jeseník	12,09	11,97	12,14	12,62	12,87	13,22	13,75	14,35	14,95	15,92	16,99	17,21	17,42
Olomouc	13,15	13,06	13,25	13,56	13,47	13,68	13,91	14,19	14,60	15,51	16,35	16,28	16,22
Prostějov	13,39	13,19	13,25	13,51	13,56	13,83	14,16	14,47	14,77	15,90	16,75	16,72	16,75
Přerov	13,57	13,40	13,56	14,00	14,20	14,53	14,63	14,98	15,32	16,27	17,24	17,07	17,07
Šumperk	13,28	13,12	13,14	13,43	13,55	13,94	14,34	14,79	15,22	16,40	17,34	17,30	17,32

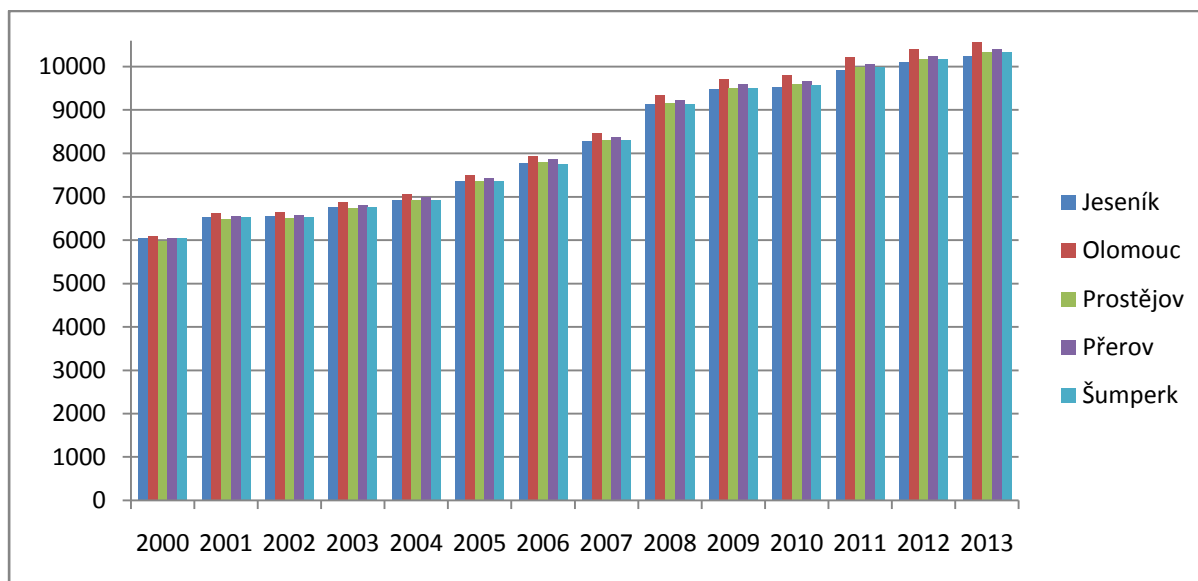
Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

V roce 2001 bylo ve všech okresech počet příjemců starobního důchodu okolo 13 %. Za sledované období byl nejmenší podíl v okresech v roce 2002. Od tohoto roku se počet příjemců starobních důchodů stále navyšuje. V průměru je nejvíce těchto příjemců v okrese Přerov, kde průměrný počet je 15,1 % a nejméně v okrese Jeseník s podílem 14,3 %. Nyní v roce 2013 oproti roku 2001 je nárůst příjemců o několik procentních bodů. Největší nárůst je v okrese Jeseník o 5,3 procentních bodů. Po Jeseníku následuje okres Šumperk, kde

se podíl zvýšil o 4 procentní body a v okresech Přerov a Prostějov se hodnota zvýšila o 3,5 procentních bodů. Nejmenší nárůst příjemců starobních důchodů je v okrese Olomouc. Tam se hodnota zvýšila o 3,1 procentních bodů. Nyní se podíl příjemců starobního důchodu pohybuje mezi 16 % a 17 %.

Graf 4.7 zobrazuje průměrný měsíční důchod. Invalidní a starobní důchod se od sebe liší pár desítkami korun ve prospěch starobního.

Graf 4.7: Průměrný měsíční důchod (v Kč)

Zdroj: ČSÚ (2015c,d,e,f,g), vlastní zpracování

Z grafu 4.7 lze při porovnání každého roku zvlášť vidět, že okres Olomouc mívá nejvyšší hodnotu průměrného měsíčního důchodu. Zbývající okresy jsou pak na tom velmi podobně. V roce 2000 měl Prostějov nejnižší měsíční důchod, v roce 2013 má nejnižší důchod okres Jeseník. Mezi hodnotami nejvyššího a nejnižšího měsíčního důchodu není příliš velký rozdíl. Tento rozdíl se pohybuje v rozmezí desítek maximálně tří stovek korun.

Dopravní infrastruktura

Silniční doprava hraje důležitou roli v životě všech obyvatel každého okresu, protože jsou touto dopravou přímo ovlivňováni, ať už dojížděním do zaměstnání, do škol, nebo k lékaři a na nákupy.

Celkově v Olomouckém kraji je 602 km železnic a 3 568 km silnic. Okres Olomouc a Přerov jsou výrazné železniční uzly a hustá železniční síť je vedena rovnoměrně celým krajem. V Olomouci je také veřejné mezinárodní letiště pro malá dopravní letadla (ČSÚ, 2014e).

Podrobné údaje o délkách silnic rozdělené na délku dálnic a délku silnic I., II. a III. třídy za jednotlivé okresy jsou v Přílohách číslo 3, 4 a 5. Příloha č. 3 je infrastruktura okresu Olomouc a Přerov, Příloha č. 4 je infrastruktura okresu Prostějov a Šumperk a Příloha č. 5 je okres Jeseník. Údaje ze všech tří příloh jsou ze zdroje ŘSD, 2015.

Dálnice se nachází pouze ve dvou okresech, a to v Prostějově a Přerově. Prostějovská dálnice je otevřena od roku 2005 a má délku 8 km a dále vede na Jihomoravský a Zlínský kraj. Přerovská dálnice je v provozu od roku 2008 a s celkovou délkou 29 km vede na Moravskoslezský kraj. Ve všech okresech (kromě Jeseníku) je nejvíce silnic typu III. třídy. V Jeseníku je nejvíce kilometrů silnic typu II. třídy. Co se týče rozlohy okresu a délky silnic, tak nejlépe je na tom okres Přerov a Prostějov, nejhůře potom okres Jeseník. V Přerově připadne 1 km silnice na 1,15 km² rozlohy okresu. V Prostějově je to 1,2 km², v Olomouci 1,5 km² a v Šumperku 1,6 km². Nejméně silnic má okres Jeseník. Tam přijde 1 km silnice na 2,43 km² rozlohy okresu.

4.3 Shrnutí a zhodnocení výsledků

Okres Olomouc má neustále narůstající počet obyvatelstva a celkový přírůstek z dlouhodobějšího hlediska je příznivý. Rodí se zde více dětí, než kolik zemře osob, a proto přirozený pohyb obyvatelstva je kladný. Jelikož je saldo migrace také kladné, znamená na to, že do Olomouce se populace více stěhuje. Co se týče ukazatelů věkového složení, tak i když klesá produktivní složka a roste důchodová složka, tak v posledních čtyřech letech je průměrný věk obyvatelstva nejmenší a index stárí je nejnižší. Obyvatelstvo okresu Olomouc je z Olomouckého kraje nejvíce vzdělané, což dokazuje nejmenší podíl obyvatelstva se základním vzděláním a nejvyšší podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním. Okres Olomouc má pracovní sílu téměř 53 % z celkového obyvatelstva (stejně jako okres Šumperk), což je nejvíce z okresů. Průměr podílu nezaměstnaných osob je zde mírně nad nejnižší hodnotou (nejnižší průměr má okres Prostějov) a z dlouhodobého hlediska nevykazuje žádné vysoké hodnoty. Počet uchazečů o zaměstnání připadající na jedno volné pracovní místo je zde průměrné jako u jiných okresů. Okres Olomouc má za každý rok sledovaného období vždy nejvyšší průměrnou měsíční mzdu a také i měsíční důchod. V posledních šesti letech má okres Olomouc nejnižší počet příjemců starobních důchodů. Co se týče dopravy, město Olomouc v tomto okrese patří k výrazným železničním uzlům a je zde i hustá silniční doprava. Zde se jeví, že **existuje** souvislost mezi populačním vývojem a ekonomickými ukazateli, protože se lidé do tohoto okresu stěhují, je kladný celkový přírůstek, je zde vysoká

vzdělanost, nejvyšší průměrné mzdy, a co se týče populačního stárnutí, tak i když roste seniorská složka a index stárí, stále se rodí více dětí a je zde velký podíl pracovní síly.

Počet obyvatel v okrese Prostějov dříve rostl, nyní má spíše mírně klesající tendenci, což je způsobeno spíše přirozeným úbytkem, protože saldo migrace je dlouhodobě kladné, takže občané se do tohoto okresu stěhují. Stejně jako u okresu Olomouc, tak i zde klesá produktivní složka obyvatelstva, roste seniorská složka a dětská složka má pouze nepatrný pokles. Prostějov má seniorskou složku v současnosti nejvyšší (společně s okresem Přerov). I když index stárí za poslední roky narostl o více jak 16 procentních bodů od počátku sledovaného období (stejně jako u okresu Olomouc), tak je to nejmenší nárůst oproti jiným okresům a průměrný věk je na stejné úrovni jako krajská hodnota. Prostějov má s okresem Olomouc podobnou i vzdělanostní strukturu, kdy mají podobnou hodnotu podílu osob pouze se základním i středoškolským vzděláním. Osoby s vysokoškolským vzděláním jsou zde na třetím místě, hned za Přerovem. I když je v Prostějově nejmenší pracovní síla (v současnosti pouze 49 % z celkového obyvatelstva), tak dlouhodobě je podíl nezaměstnaných za celé sledované období každý rok nejnižší ze všech okresů a také od let 2000 do 2007 zde byl i nejmenší počet uchazečů o práci na jedno volné pracovní místo. Pak z důvodu krize počet uchazečů narostl, protože vzrostla nezaměstnanost, ale od roku 2012 má opět nejnižší počty, které se stále snižují. Bohužel je zde nejvyšší počet příjemců všech typů důchodů. Tento okres má ale velmi dobrou dopravní strukturu. Jako jeden ze dvou okresů má dálnici a je zde také nejvíce silnic. I u tohoto okresu je možné tvrdit, že zde **existuje** souvislost populačního vývoje s ekonomickými faktory, protože i když klesá počet obyvatel, lidé se do tohoto okresu stěhují, zřejmě především mladší populace, protože je zde nejmenší nárůst indexu stárí. Lidé se sem stěhují za práci, které je zde relativní dostatek, protože v tomto okrese je nejnižší nezaměstnanost. Ale i v tomto okrese je vidět sklon ke stárnutí populace. Je zde nejvyšší seniorská složka, klesající podíl pracovní síly z důvodu narůstajícího počtu příjemců důchodů a hlavně růst průměrného věku a indexu stárí.

Velký propad úbytku populace zaznamenává okres Jeseník. Je to zapříčiněno neustále záporným přirozeným úbytkem a osobami, které se z okresu vystěhovávají, protože saldo migrace má stále vysoká záporná čísla. V tomto okrese klesá počet produktivní části obyvatelstva, roste podíl seniorů a hlavně je zde velký pokles dětské složky. I když průměrný věk byl až do roku 2010 nejnižší, index stárí za osm let ohromě vzrostl o téměř 40 procentních bodů. V tomhle okrese je nejhorší vzdělanost, co se týče nejvyššího podílu osob pouze se základním vzděláním a nejnižším podílem osob s vysokoškolským vzděláním.

V okrese Jeseník se ani nenachází žádná vysoká škola, která by umožňovala vysokoškolské vzdělání, jako jiné okresy. Jeseník má nejvyšší podíl nezaměstnaných osob, který mnohdy dosahuje téměř 12 % a má i největší počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo. V roce 2012 tento počet dosahoval necelých sta uchazečů. Za sledované období každoročně (při porovnávání každého roku zvlášť) okres Jeseník dosahuje nejnižších nominálních měsíčních mezd. Do roku 2007 zde byl nejmenší počet příjemců starobních důchodů, v posledních dvou letech je ale nejvyšší. Ani dopravní infrastruktura v Jeseníku není bohužel uspokojivá. Jeseník je především lesnatý a hornatý okres, takže je zde málo vybudovaných silnic. I u okresu Jeseník je možné tvrdit, že tu existuje vztah mezi populačním a ekonomickým vývojem. V tomto okrese je vysoká nezaměstnanost, nedostatek pracovních příležitostí, nízké mzdy, a proto se lidé v produktivních letech vystěhovávají do jiných okresů za práci a zůstávají zde hlavně starší generace.

Poslední dva okresy, Přerov a Šumperk jsou si v mnoha ohledech podobní. U obou okresů klesá početní stav obyvatelstva, což je způsobeno jak záporným přirozeným pohybem, tak i záporným saldem migrace. V posledním roce sledovaného období Přerov dosahoval největšího záporného celkového úbytku ihned po okrese Jeseník. I když u okresu Přerov stoupal až do roku 2008 počet narozených dětí, tak má největší podíl seniorské složky. U obou okresů se snižuje produktivní složka, zvyšuje se seniorská a stejně jako u Jeseníku klesá i dětská složka. Průměrný věk je u Přerova i Šumperku, ostatně jako i u ostatních okresů stoupající, ale Přerov má stejný průměrný věk, jako okres Jeseník, kde lze vidět stárnutí populace nejvíce. Index stárí mají okresy rozdílné. Přerov dosahuje největší hodnoty indexu a to 127,1 seniorů na 100 dětí. Oproti tomu Šumperk má po okrese Olomouc druhou nejmenší hodnotu. Pracovní síla v těchto okresech dosahuje nad 50 %, je tedy stejná jako v jiných okresech, kromě okresu Prostějov. Přerov i Šumperk mají dlouhodobě větší podíl nezaměstnaných osob, v současnosti Přerov má jednu z nejvyšších hodnot. Ani uchazeči o zaměstnání to nemají lehké, protože oba okresy v určitých letech vykazují nejvyšší počty uchazečů na jedno volné místo. V období ekonomické konjunktury se rapidně snižoval tento počet, tudíž hodně lidí mělo práci. Dokonce v období po krizi v letech 2010 a 2011 měly tyto okresy nejmenší počet uchazečů o práci na jedno volné místo. Okres Přerov měl až do roku 2009 největší podíl příjemců starobních důchodů, jak již dokazuje i to, že má seniorskou složku největší. Od roku 2010 toto místo převzal Šumperk a nyní je zde nejvíce příjemců starobních důchodů. Přerov, stejně jako Olomouc patří k významným železničním uzlům České republiky a jako druhý okres má i dálnici (prvním je okres Prostějov). I u těchto okresů

je možno tvrdit, že mezi vývojem populace a ekonomikou **existuje** vzájemná souvislost. V letech, kdy pracovní trh nabízel v těchto okresech více pracovních příležitostí, a počty uchazečů na jedno místo se snižovaly, tak rostl přirozený pohyb a dokonce v Šumperku byl i ve čtyřech letech po sobě kladný přírůstek. Do Přerova se zase lidé přestěhovali, protože saldo migrace je v těchto letech kladné. I když počet obyvatel nepatrně vzrostl pouze u Přerova v jeden rok, celkové přírůstky byly kladné ve více letech a zvýšil se i počet pracovní síly.

5 Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jestli se i v současné době změny ekonomiky a populace navzájem ovlivňují a zda tedy existuje souvislost mezi populačním vývojem a vybranými ekonomickými ukazateli. Za ekonomické ukazatele byla zvolena vzdělanost, nezaměstnanost a také podíl pracovní síly na celkovém počtu obyvatelstva, počet uchazečů o zaměstnání připadající na jedno volné místo, vývoj mezd a sociálního zabezpečení ale i dopravní obslužnost v jednotlivých okresech Olomouckého kraje.

V této práci byla využita metoda komparace, kdy byly porovnávány nejprve okresy mezi sebou a na konci kapitoly bylo napsáno shrnutí a zhodnocení, zda došlo k naplnění vytyčeného cíle.

První kapitola byla zaměřena na vysvětlení základních pojmů týkající se celé práce, dále na Malthusovu populační teorii, strukturu populace a její typy a faktory ovlivňující růst populace. Poslední část kapitoly se zabývala vývojem v celé Evropě.

Prostřední kapitola byla celá zaměřena na porovnání Olomouckého kraje jako celku s Českou republikou. Byl zde porovnán růst populace, změny ve složkách demografické reprodukce a ukazatele věkového složení, kterými se projevuje populační stárnutí. Poslední část se zabývala ekonomickými faktory.

Poslední nejdůležitější kapitola celé práce byla zaměřena na jednotlivé okresy Olomouckého kraje. V první části byly okresy charakterizovány, v další části již mezi sebou porovnávány z hlediska populačních a ekonomických faktorů. V poslední části kapitoly bylo shrnutí a zhodnocení údajů a také potvrzení nebo vyvrácení existence souvislosti mezi populací a ekonomickými faktory.

Okres Olomouc má stále narůstající počet obyvatel, saldo migrace i přirozený pohyb jsou kladné, což znamená, že do tohoto okresu se lidé stěhují a porodnost je vyšší, než úmrtnost. Je zde vysoká vzdělanost, což dokazuje nejmenší podíl osob s pouze základním vzděláním a nejvyšší podíl osob s vysokoškolským vzděláním. Průměr podílu nezaměstnaných osob z dlouhodobého hlediska nevykazuje žádné vysoké hodnoty, pracovní sílu tvoří 53 % z celkového obyvatelstva a jsou zde nejvyšší průměrné mzdy. Co se týče populačního stárnutí, tak i když roste seniorská složka a index stárí, stále se rodí více dětí a je zde velký podíl pracovní síly. Okres Prostějov sice zaznamenává početní úbytek populace, ale saldo migrace je kladné. Do okresu se stěhuje zřejmě především mladší generace za prací, protože té je zde relativní dostatek a je zde také nejnižší nezaměstnanost. I v tomto okrese lze

vidět sklon ke stárnutí populace. Dokazuje to nejen nejvyšší seniorská složka, ale i vysoký růst průměrného věku a indexu stáří.

Jeseník je nejméně perspektivním okresem v kraji. V posledních letech zaznamenává velký propad úbytku populace, který je zapříčiněn nejen přirozeným úbytkem, ale také zápornou migrací. Klesá zde podíl produktivní složky a roste podíl seniorů. Rostoucí nezaměstnanost, nedostatek pracovních příležitostí a nízké mzdy nutí obyvatele k přestěhování do jiných okresů za práci a zůstává zde hlavně starší generace, což dokazuje i ohromný nárůst indexu stáří o téměř 40 procentních bodů za osm let. Okresy Přerov a Šumperk jsou si v mnoha ohledech podobné. V obou okresech klesá početní stav obyvatelstva, což je způsobeno přirozeným úbytkem i záporným saldem migrace. V letech, kdy ale pracovní trh nabízel více pracovních příležitostí a počty uchazečů o jedno volné pracovní místo se snižovaly, tak v Šumperku rostl přirozený pohyb a v několika letech po sobě byl dokonce kladný přírůstek a Přerov měl kladné saldo migrace. Tím se u obou okresů zvýšil i podíl pracovní síly. I v těchto okresech je patrný sklon ke stárnutí populace. Okresy Přerov a Šumperk mají největší podíl příjemců starobních důchodů a roste průměrný věk i index stáří.

Ze shrnutí a zhodnocení jasně vyplývá, že ve všech pěti okresech existuje souvislost mezi populačním vývojem a ekonomickými ukazateli. Nezaměstnanost, počet volných pracovních míst, výše mzdy, to vše ovlivňuje obyvatelstvo k vystěhování nebo naopak přistěhování do okresu a též v rozhodnutí k založení rodiny. Z výsledků lze i vidět, velmi se zvyšující stárnutí populace, které se týká všech okresů. Ubývá počet dětí, roste průměrný věk, úmrtnost převyšuje porodnost, klesá počet obyvatel v produktivním věku a tím pracovní síla a také růst příjemců starobních důchodů má zvyšující se tendenci.

Seznam použité literatury

Odborné knihy:

- BARTOŇOVÁ, Dagmar a kol., 2010. *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993 – 2008*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN: 978-80-7419-024-07.
- BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Dana STARÁ a Roman SVOBODA, 2012. *Česká Republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-369-8.
- CALDWELL, John C., 2006. *Demographic Transition Theory*. Dordrecht: Springer. ISBN 1-420-4373-2.
- ČSÚ, 2005a. *Demografický, sociální a ekonomický vývoj Olomouckého kraje v letech 2000 – 2004*. Olomouc. ISBN 80-250-1178-X.
- HOLMAN, Robert a kol., 2005. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-380-0.
- JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN, 2010. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-326-4.
- KALIBOVÁ Květa, Zdeněk PAVLÍK a Alena VODÁKOVÁ, 2009. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-012-4.
- KLUFOVÁ, Renata a Zuzana POLÁKOVÁ, 2010. *Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-546-5.
- PAVLÍK, Zdeněk, 1964. *Nástin populačního vývoje světa*. Praha: Československá akademie věd.
- ROUBÍČEK, Vladimír, 1997. *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia. ISBN 978-802-4814-162.
- ŠIMEK, Milan, 2007. *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava. ISBN 978-80-248-1416-2.
- TICHÁ, Michaela, 2013. *Česká ekonomika na prahu 21. století v kontextu společenského vývoje*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava. ISBN 978-80-248-3071-1.

Elektronické zdroje:

ČSÚ, 2011a. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Olomouckého kraje 2010* [online]. Olomouc: ČSÚ, 31. 8. 2011 [cit. 2. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/krajpubl/711364-11-r_2011-xm.

ČSÚ, 2014a. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Olomouckého kraje 2013* [online]. Olomouc: ČSÚ, 29. 8. 2014 [cit. 2. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/krajkapitola/330135-14-n_2014-10.

ČSÚ, 2014b. *Statistické ročenky České republiky* [online]. Praha: ČSÚ, 30. 11. 2014 [cit. 28. 2. 2015]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statisticke_rocenky_ceske_republiky.

ČSÚ, 2014c. *Metodika ukazatelů* [online]. Olomouc: ČSÚ, 2014 [cit. 28. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/krajemetodika/xm>.

ČSÚ, 2014d. *Česká republika v číslech 2014* [online]. Praha: ČSÚ, 12. 12. 2014 [cit. 27. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/A9004D58C5>.

ČSÚ, 2014e. *Charakteristika kraje a jeho postavení v rámci České republiky* [online]. Olomouc: ČSÚ, 29. 6. 2014 [cit. 27. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.olomouc.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/000043072E/>.

ČSÚ, 2014f. *Česká republika od roku 1989 v číslech* [online]. Praha: ČSÚ, 16. 5. 2014 [cit. 27. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/D9003FD945/>.

ČSÚ, 2015a. *Ekonomický vývoj Olomouckého kraje 2009 až 2013* [online]. Olomouc: ČSÚ, 2015 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/20d5fd94bacbbcf7c1257def0034717a/>.

ČSÚ, 2015b. *Mzdy, náklady práce* [online]. Olomouc: ČSÚ, 2015 [cit. 28. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/oblast2/mzdy-xm>.

ČSÚ, 2015c. *Okres Jeseník* [online]. Olomouc: ČSÚ, 2015 [cit. 20. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/okres_jesenik.

ČSÚ, 2015d. *Okres Olomouc* [online]. Olomouc: ČSÚ, 2015 [cit. 20. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/okres_olomouc.

ČSÚ, 2015e. *Okres Prostějov* [online]. Olomouc: ČSÚ, 2015 [cit. 20. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/okres_prostejov.

ČSÚ, 2015f. *Okres Přerov* [online]. Olomouc: ČSÚ, 2015 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/okres_prerov.

ČSÚ, 2015g. *Okres Šumperk* [online]. Olomouc: ČSÚ, 2015 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/okres_sumperk.

MPSV, 2015a. *Změna metodiky ukazatele registrované nezaměstnanosti* [online]. Praha: MPSV, 2015 [cit. 14. 3. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/zmena_metodiky.

OLOMOUCKÝ KRAJ, 2015. *Mapy* [online]. Olomouc: Krajský úřad Olomouckého kraje, 2015 [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.kr-olomoucky.cz/mapy-cl-95.html>.

RIS [Regionální informační servis], 2015. *Vybavenost Olomouckého kraje* [online]. Praha: RIS, [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/olomoucky-kraj/kraj/vybavenost-kraje/>.

ŘSD [Ředitelství silnic a dálnic ČR], 2015. *Přehledy z informačního systému o silniční a dálniční síti ČR* [online]. Praha: ŘSD, [cit. 7. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.rsd.cz/sdb_intranet/sdb/download/prehledy.

SLDB [Sčítání lidu, domů a bytů], 2001. *Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání* [online]. Praha: ČSÚ, [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/slodb/slodb2001.nsf/tabx/cz0711>.

SLDB [Sčítání lidu, domů a bytů], 2011. *Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání* [online]. Praha: ČSÚ, [cit. 9. 3. 2015]. Dostupné z: <http://goo.gl/8mNBe3>.

ŠUMPERK, 2015. *Vysoké školy* [online]. Šumperk: Městský úřad, [cit. 2. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.sumperk.cz/cs/mesto-sumperk/skolstvi/vysokeskoly.html#dr_view_style=full;skat=284.

Seznam zkratek

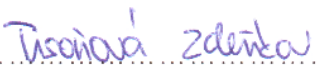
Eurostat	Statistická databáze Evropské unie
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
HDP	Hrubý domácí produkt
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
o.p.s	Obecně prospěšná společnost

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 4.5.2015

Tisoňová Zdeňka

Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa Olomouckého kraje

Příloha č. 2: Růst průměrného věku v jednotlivých okresech podle pohlaví

Příloha č. 3: Dopravní infrastruktura v okrese Olomouc a Přerov

Příloha č. 4: Dopravní infrastruktura v okrese Prostějov a Šumperk

Příloha č. 5: Dopravní infrastruktura v okrese Jeseník

